

ILO-ASIAKIRJOJA 1/1986

SELVITYS SUOMESSA RATIFIOIMATTOMISTA KANSAIN-
VALISEN TYÖJÄRJESTÖN SOPIMUKSISTA

Suomen ILO-neuvottelukunta
Sopimusjaosto, 1986

Suomen ILO-neuvottelukunnalle

Suomen ILO-neuvottelukunnasta annetun asetuksen (851/77) mukaisesti neuvottelukunnan tehtävänä on muun muassa toimia neuvottelu- ja lausunnonantoelimenä asioissa, jotka koskevat ratifioimattomien yleissopimusten ja toistaiseksi toteutumatta jääneiden suositusten ottamista uudelleen tarkastettavaksi sopivin väliajoin silmälläpitäen yleissopimusten ratifiointin ja suositusten toteuttamisen edistämistä.

Neuvottelukunnan sopimusjaosto luovuttaa kunnioittavasti ILO-neuvottelukunnalle ILO:n sopimusten ratifiointitilannetta koskevan selvityksen ja siihen liittyvän alustavan luonnoksen hallituksen esitykseksi eräiden sopimusten ratifioinnista.

Sopimusjaosto ehdottaa selvityksensä perusteella, että neuvottelukunta suosittaisi sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavien ILO:n sopimusten ratifiointia:

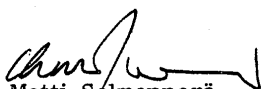
- Sopimus nro 47, joka koskee 40 tunnin työviikkoa, vuodelta 1935
- Sopimus nro 79, joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyötä (ei-teollisissa töissä), vuodelta 1946
- Sopimus nro 88, joka koskee työnvälityksen järjestelyä vuodelta 1948
- Sopimus nro 132, joka koskee palkallista vuosilomia, vuodelta 1970
- Sopimus nro 143, joka koskee ulkomaalaisia työntekijöitä (täydentävät määräykset) vuodelta 1975
- Sopimus nro 146, joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa, vuodelta 1976

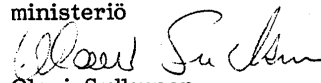
Työnantajia edustava sopimusjaoston jäsen ei katso sopimusten nrot 47 ja 79 ratifioimista tarkoituksenmukaiseksi.

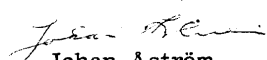
Jaoston työntekijäjäsen puolestaan katsoo, että yllä mainittujen sopimusten lisäksi tulisi ratifioida sopimukset nrot 1, 90, 95, 106, 127, 140 ja 153, joista kahden viimeksimainitun sopimuksen ratifioiminen edellyttäisi samassa yhteydessä toteutettavia erillisiä lainsäädäntötoimia.

Helsingissä 25 päivänä elokuuta 1986

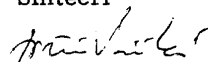

Pekka Ojala
Puheenjohtaja

Matti Salmenperä
Sosiaali- ja terveys-
ministeriö

Olavi Sulkunen
Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö

Johan Aström
Suomen Työnantajain
Keskusliitto

Marjatta Raunila-Härmälä
Sihteeri

Pertti Siiki
Sihteeri

Sisällysluettelo	Sivu
SOPIMUSKOHTAINEN HAKEMISTO	III
1. KANSAINVALISEN TYÖJÄRJESTÖN (ILO) SOPIMUSTEN RATIFIOINNIT	1
1.1. ILO:n sopimukset vuosilta 1919-1985	1
1.2. ILO:n sopimusten ratifiointit Suomessa	1
1.3. Suomen ratifioimattomat sopimukset aiheittain	2
2. SOPIMUKSET, JOITA EI EHDOTETA RATIFIOITAVAKSI	3
2.1. Sopimukset, joiden uudistaminen on vireillä ILO:ssa	3
2.2. Sopimukset, jotka ovat Suomen olosuhteet huomioon ottaen vanhentuneet	3
2.3. Sopimukset, joista ei niiden asiasisällön vuoksi voi johtua velvoitteita Suomelle	4
2.4. Sopimukset, jotka poikkeavat tavoiteasettelultaan Suomessa sopimuksen säätämällä alalla noudatetuista periaatteista tai joiden osalta noudatettu käytäntö taikka lainsäädäntö selvästi poikkeaa sopimusmääräyksistä	5
3. ILO:N YLEISSOPIMUKSET, JOTKA VOITAISIIN RATIFIOIDA	6
4. SOPIMUKSET, JOIDEN TULKINTAA TAI RATIFIOINTI-TARVETTA OLISI VIELÄ SELVITETTÄVÄ	7
5. SOPIMUKSET, JOIDEN RATIFIOINTIMAHDOLLISUUKSIA EI SELVITETÄ YKSITYISKOHTAISESTI	8
5.1. Uudistetut sopimukset ja ratifioinneilta suljetut sopimukset	8
5.2. Ratifioimattomat ja uudistamattomat sopimukset, jotka aiheensa vuoksi eivät voi tulla ratifiointiin kohteeksi Suomessa	9
6. POHJOISMAISET RATIFIOINNIT	11
7. SUOMESSA RATIFIOIMATTOMAT SOPIMUKSET AIHEITTAIN	12

II

	Sivu
8. SOPIMUSTEN RATIFIOINTIEDELLYTYKSET	14
8.1. Työaika	14
8.2. Sosiaaliturva	24
8.3. Lasten ja nuorten erityissuojelu	26
8.4. Palkka	29
8.5. Työsuojelu	32
8.6. Siirtotyöläiset ja ulkomaalaiset työntekijät	33
8.7. Työvoimapolitiikka ja työasiain hallinto	35
8.8. Merenkulku ja kalastajat	35
8.9. Muut sopimukset	39

LIITTEET

1. Alustava luonnos hallituksen esitykseksi
 2. Sopimusluettelo
 3. Erityisen valvonnan kohteena olevat ILO:n sopimukset
 4. Distribution of Conventions and Recommendations among the Four Categories Adopted by the Governing Body
(Official Bulletin Vol. LXII, 1979, Series A, Appendix I)
-

III

SOPIMUSKOHTAINEN SISÄLLYSLUETTELO¹⁾

(Alleviivatuilla sivuilla sopimusta on käsitelty laajemmin)

Sop.nro	Sivut	Sop.nro	Sivut	Sop.nro	Sivut
1	3, 6, 12, 14	64	9	127	5, 6, 13, <u>32</u>
3	8	65	9	128	8, 9, <u>25</u>
4	8	66	8	129	11
5	8	67	8	130	8, 9
6	8	68	13	131	5, 8, 12
7	8	69	13	132	6, 9, 12, <u>20</u>
10	8	70	13	135	11
12	8	71	13	138	8
15	8	72	8	140	7, 12, <u>21</u>
17	8	74	3, 13	141	11
18	8	75	8	143	6, 7, 11, 13, <u>34</u>
19	8	76	8, 9	146	6, 13, <u>35</u>
23	13	77	5, 12, <u>26</u>	153	7, 9, 12, <u>22</u>
24	8, 9	78	5, 12, <u>26</u>	157	12
25	8	79	6, 12, <u>27, 28</u>	158	12
26	5, 8, 12, <u>29</u>	81	11	160	12
28	8, 9	82	9	161	12
30	14	83	9		
31	8, 9	84	9, 11		
32	8, 9	85	9, 11		
33	8	86	9		
34	8	88	6, 13, <u>35</u>		
35	8	89	5, 8, <u>19</u>		
36	8, 9	90	5, 6, <u>8, 12, 27, 28</u>		
37	8, 9	91	8		
38	8, 9	93	8, 9		
39	8, 9	95	6, 7, 12, <u>29</u>		
40	8, 9	97	4, 11, 13, <u>33</u>		
41	8	99	5, 8, 12, <u>31</u>		
42	8	101	8, 9		
43	4, 12, <u>15</u>	102	8, 9, 24		
44	3, 12, <u>24</u>	103	3, 8, <u>13, 32</u>		
46	4, 8, 12, <u>15</u>	104	10		
47	6, 12, <u>14, 16</u>	106	3, 6, 12, <u>19</u>		
48	8	107	4, 13, <u>39</u>		
49	4, 12, <u>17</u>	109	3, 9, <u>13</u>		
50	9	110	10		
51	4, 12, <u>18</u>	112	8, 9		
52	8	113	4, 13, <u>37</u>		
54	8	114	4, 13, <u>38</u>		
55	13	117	3, 8, <u>12, 25</u>		
56	13	118	8		
57	8	121	8, 9		
58	8, 9	122	11		
59	8	123	8, 9		
60	8, 9	125	4, 13, <u>36</u>		
61	5, 12, <u>18</u>	126	4, 13, <u>37</u>		
63	8				

1) Sopimusten aihe ja nimet käyvät ilmi liitteestä 2.

1. KANSAINVALISEN TYÖJÄRJESTÖN (ILO) SOPIMUSTEN RATIFIOINNIT¹⁾

1.1. ILO:n sopimukset vuosilta 1919 - 1985

ILO on vuoden 1985 loppuun mennessä hyväksynyt 161 sopimusta. Sopimuksista 44 on uudistettu myöhemmällä sopimuksella. Uudistetuista sopimuksista on 19 suljettu ratifioinneilta. ILO:n sopimuksista 132 on edelleen avoinna ratifioinneille. Näillä sopimuksilla on keskimäärin 34 ratifiointia.

Eräät järjestön sopimuksista, jotka koskevat yhdistymisvapautta, pakko-työn kieltämistä, syrjintää, työvoimapolitiikkaa, siirtotyöläisiä, työsuojelutarkastusta ja kolmikantaisia neuvotteluja on luokiteltu sellaisiksi, joiden soveltamista seurataan muita tarkemmin. Näitä sopimuksia on yhteensä 17 (ks. liite 3).

1.2. ILO:n sopimusten ratifioinnit Suomessa

ILO:n sopimuksista Suomi on ratifioinut 74 sopimusta ja ratifioimatta on 85 sopimusta. Erityisen valvonnan kohteena olevista 17:stä sopimuksesta 15 on sellaisia, jotka Suomessa olisi mahdollista soveltaa. Näistä on ratifioimatta kaksi, sopimukset nro 97 ja nro 143, jotka molemmat koskevat ulkomaalaisia työntekijöitä.

ILO:n uusimmista sopimuksista (vuosina 1965 - 1985 hyväksytyt sopimukset) Suomi on ratifioinut 25 sopimusta. Ratifioimatta on 14 sopimusta.

Sopimusten uudistaminen ja niiden soveltamisala huomioon ottaen Suomessa ratifioimattomista ILO:n sopimuksista 41 on sellaisia, joiden ratifiointiedellytysten tarkempi selvittäminen on tällä hetkellä ollut tarpeen.

¹⁾ Lähde: International Labour Conference, 72nd Session 1986, Report III (Part 5). List of Ratifications of Conventions as at 31 December 1985

1.3. Suomen ratifioimattomat sopimukset aiheittain

ILO:n sopimuksista, joita Suomi ei ole ratifioinut ja joita ei ole uudistettu tai suljettu ratifioinneilta ja jotka aiheensa puolesta saattaisivat edelleen tulla ratifioitaviksi Suomessa koskee suurin osa merenkulkua (14 sopimusta). Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat työaikaa koskevat sopimukset (11 sopimusta). Muut ratifioimattomat sopimukset säätelevät sosiaaliturvaa (2), lasten ja nuorten erityissuojelua (4), palkkausta (4), työsuojelua (2) ja siirtotyöläisiä (2). Lisäksi ratifioimatta on yksi sopimus, joka koskee työnvälitystä ja yksi joka koskee alkuperäisväestön oikeuksia.¹⁾

¹⁾ Eduskunnan käsiteltävänä on lisäksi neljää ILO:n sopimusta koskevat hallituksen esitykset (sopimukset nrot 157 ja 158, HE 218/83 vp. sopimukset 160 ja 161, HE 78/86). Näitä sopimuksia ei seuraavassa tarkastelussa ole otettu huomioon.

2. SOPIMUKSET, JOITA EI EHDOTETA RATIFIOITAVAKSI

2.1. Sopimukset, joiden uudistaminen on vireillä ILO:ssa

Eräät sopimukset on ILO:n vuonna 1979 tekemässä luokituksessa arvioitu sellaisiksi, että ne tulisi uudistaa. Tästä syystä ratifiointitoimenpiteisiin ei ole aihetta tässä vaiheessa seuraavien sopimusten osalta:

- Sopimus korvauksen tai avustuksen takaamisesta henkilöille, jotka ilman omaa syytään ovat joutuneet työttömiksi, vuodelta 1934 (nro 44)
- Sopimus, joka koskee matruusien pätevyystodistusta, vuodelta 1946 (nro 74)
- Sopimus, joka koskee palkkoja, työaika aluksessa ja miehitystä (muutettu), vuodelta 1958 (nro 109)

2.2. Sopimukset, joilla Suomen olosuhteet huomioon ottaen ei enää ole ajankohtaista merkitystä

Osa ratifioimattomista sopimuksista on sellaisia, ettei niillä voida Suomen oloissa katsoa enää olevan ajankohtaista työsuojelu- tai sosiaalipoliittista merkitystä. Tällaisia muun muassa tavoitteiltaan vanhentuneita tai muutoin työoloihimme soveltumattomia sopimuksia, joiden ratifiointia ei nykyisin voida pitää tarkoituksenmukaisena ovat seuraavat:

- Sopimus, joka koskee äitiyssuojelua (muutettu), vuodelta 1952 (nro 103)
- Sosiaalipolitiikan perustavoitteita ja vaatimuksia koskeva yleissopimus, vuodelta 1962 (nro 117)
- Sopimus, joka koskee viikkolepoa kauppalikkeissa ja toimistoissa, vuodelta 1957 (nro 106)
- Sopimus, joka rajoittaa työajan teollisuusyrityksissä kahdeksaksi tunniksi päivässä ja neljäksikymmeneksikahdeksaksi tunniksi viikossa, vuodelta 1919 (nro 1)

2.3. Sopimukset, joista ei niiden asiasisällön vuoksi voi johtua velvoitteita Suomelle

Osasta sopimuksia ei, niiden asiasisältö huomioon ottaen voi johtua velvoitteita Suomelle, eikä niillä näin ollen ole kansallista sosiaali- ja työsuojelupoliittista merkitystä. Tällaisia ovat seuraavat sopimukset:

- Sopimus, joka koskee työaikaa automaattisissa ikkunalasitehtaissa, vuodelta 1934 (nro 43)
 - Sopimus, joka koskee työajan rajoittamista hülrikaivoksissa (muutettu), vuodelta 1935 (nro 46)
 - Sopimus, joka koskee työajan lyhentämistä pullolasitehtaissa, vuodelta 1935 (nro 49)
 - Sopimus, joka koskee työajan lyhentämistä yleisissä töissä, vuodelta 1936 (nro 51)
 - Sopimus, joka koskee muuttavia työntekijöitä (muutettu), vuodelta 1949 (nro 97)
 - Sopimus, joka koskee itsenäisissä maissa alkuasukkaina ja muiden heimoasteella tai vastaavissa oloissa elävien väestöryhmien suojelua ja sulauttamista, vuodelta 1957 (nro 107)
 - Kalastajien lääkärintarkastusta koskeva sopimus, vuodelta 1959 (nro 113)
 - Kalastajien työsopimuksia koskeva yleissopimus, vuodelta 1959 (nro 114)
 - Kalastajien pätevyyskirjoja koskeva yleissopimus, vuodelta 1966 (nro 125)
 - Laivaväen asuntoja kalastusaluksessa koskeva yleissopimus, vuodelta 1966. (nro 126)
-

2.4. Sopimukset, jotka poikkeavat tavoiteasettelultaan Suomessa sopimuksen säätelämällä alalla noudatetuista periaatteista tai joiden osalta noudatettu käytäntö taikka lainsäädäntö selvästi poikkeaa sopimusmääräyksistä

Eräät ratifioimattomista sopimuksista poikkeavat lisäksi tavoitteenasettelultaan Suomessa sopimuksen säätelämällä alalla noudatetuista periaatteista. Sopimusten ratifiointi ei ole mahdollista ilman noudatetun sosiaali- ja työsuojelupolitiikan perusteisiin ulottuvia lainsäädännön ja käytännön muutoksia.

Osa ratifioimattomista sopimuksista on sellaisia, että niiden ratifiointiin edellytyksiksi hallituksen esitysten perusteluissa mainittuja lainsäädännön tai käytännön muutoksia ei ole toteutettu.

Sopimuksia, joita ei Suomessa syistä voida ratifioida koska lainsäädäntö ja käytäntö eivät mainituista syistä vastaa sopimusmääräyksiä, ovat seuraavat:

- Sopimus, joka koskee minimipalkkojen määäämismenettelyn aikaansäämistä, vuodelta 1928 (nro 26)
- Sopimus, joka koskee työajan lyhentämistä tekstiiliteollisuudessa, vuodelta 1937 (nro 61)
- Sopimus, joka koskee lääkärintarkastusta, millä todetaan lasten ja nuorten henkilöiden soveltuvuus teollisuustyöhön, vuodelta 1946 (nro 77)
- Sopimus, joka koskee lääkärintarkastusta, jolla todetaan lasten ja nuorten henkilöiden soveltuvuus ei-teollisilla aloilla, vuodelta 1946 (nro 78)
- Sopimus, joka koskee teollisuudessa työskentelevien naisten yötyötä (muutettu), vuodelta 1948 (nro 89)
- Sopimus, joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyötä teollisuudessa (muutettu), vuodelta 1948 (nro 90)
- Sopimus, joka koskee maatalouden minimipalkkojen määäämismenettelmää, vuodelta 1951 (nro 99)
- Sopimus, joka koskee enimmäispainoa, vuodelta 1967 (nro 127)
- Sopimus, joka koskee vähimmäispalkkojen määäämistä erityisesti kehitysmaat huomioon ottaen, vuodelta 1970 (nro 131)

3. ILO:N YLEISSOPIMUKSET, JOTKA VOITAISIIN RATIFIOIDA

Seuraavien sopimuksien ratifioimista on pidettävä aiheellisena, koska lain-säädäntö ja käytäntö vastaavat sopimuksia ja sopimuksilla on edelleen so-siaali- ja työsuojelupoliittista merkitystä:

- Sopimus, joka koskee työajan lyhentämistä neljäänkymmeneen tuntiin viikossa, vuodelta 1935 (nro 47)
- Sopimus, joka koskee nuorten henkilöiden yötyötä (ei-teolliset ammatit), vuodelta 1946 (nro 79)
- Sopimus, joka koskee työnvälityksen järjestelyä, vuodelta 1948 (nro 88)
- Yleissopimus, joka koskee palkallisia vuosilomia (muutettu), vuodelta 1970 (nro 132)
- Ulkomaalaisia työntekijöitä koskeva sopimus, vuodelta 1975 (nro 143)
- Yleissopimus, joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa, vuodelta 1976 (nro 146)

Edellä olevassa luettelossa mainittujen sopimusten osalta sopimusjaoston työnantajia edustava jäsen katsoo, että sopimuksia nro 47 ja nro 79 ei ole tarkoituksenmukaista ratifioida.

Jaoston työntekijöitä edustava jäsen katsoo, että edellä lueteltujen sopimusten lisäksi tulisi ratifioida sopimukset nro 1 (työajan rajoittaminen teollisuusyrityksissä kahdeksaksi tunniksi päivässä ja neljäksikymmeneksi kahdeksaksi tunniksi viikossa) nro 90 (lasten ja nuorten henkilöiden yötyö teollisuudessa), nro 95 (palkansuojelu), 106 (viikkolepo kauppaliik-keissä ja toimistoissa ja nro 127 (enimmäispaino).

Tarkemmat perustelut käyvät ilmi kohdasta 8.

4. SOPIMUKSET, JOIDEN TULKINTAA TAI RATIFIOINTITARVETTA OLISI VIELÄ SELVITETTÄVÄ

Eräiden sopimusten osalta on aiemman eduskuntakäsittelyn yhteydessä todettu, että niiden ratifiointia pidetään tärkeänä. Koska näiden sopimusten ratifiointiedellytysten olemassaolosta ja tulkinnasta sekä ratifioinnin tarpeellisuudesta on olemassa erilaisia käsityksiä, olisi edelleen selvitettävä sekä Suomen oman lainsäädännön ja työehtosopimuskäytännön kehitystä että ILO:n työtoimiston ja muiden ILO:n jäsenmaiden toimenpiteitä seuraavien sopimusten osalta:

- Sopimus, joka koskee palkansuojelua, vuodelta 1949 (nro 95)
- Taloudellisesti tuettua opintovapaata koskeva yleissopimus, vuodelta 1974 (nro 140)
- Työ- ja lepoaikoja maantiekuljetuksessa koskeva yleissopimus, vuodelta 1979 (nro 153)

Sopimusjaoston työnantajajäsen katsoo, ettei sopimuksen nro 95 ratifiointiin tule pyrkiä. Yleissopimus nro 140 on ns. tavoitteellinen yleissopimus, joka on ratifioitavissa ilman lisätoimenpiteitä. Yleissopimuksen nro 153 osalta työnantajajäsen katsoo, ettei Suomen lainsäädäntöä tule vastaisuudessa muuttaa vastaamaan yleissopimuksen määräyksiä, koska sopimuksen noudattaminen rajoittaisi olennaisella tavalla tarkoituksenmukaista kuljetus- ja elinkeinotoimintaa Suomessa.

Työntekijäjäsen katsoo, että palkansuojelua koskeva yleissopimus nro 95 voidaan ja tulisi ratifioida muuttamatta voimassa olevaa lainsäädäntöä. Sen sijaan opintovapaata koskevan yleissopimuksen nro 140 ja työ- ja ajoaikoja maantiekuljetuksessa koskevan yleissopimuksen nro 153 ratifiointiedellytykset on viimeksi sopimusjaoston toimesta perusteellisesti kartoitettu. Sopimukset ovat kansainvälisesti ja kansallisesti merkittäviä asiakirjoja, minkä vuoksi ne olisi viipymättä ratifioitava ja samalla ryhdyttävä toimenpiteisiin ratifiointiesteiden poistamiseksi samaa menettelytapaa noudattaen kuin sopimuksen nro 143 kohdalla ehdotetaan toteutettavaksi.

Sopimuskohtaiset perustelut on esitetty yksityiskohtaisemmin kohdassa 8.

5. SOPIMUKSET, JOIDEN RATIFIOINTIMAHDOLLISUUKSIA EI SELVITETA YKSITYISKOHTAISESTI

5.1. Uudistetut sopimukset ja ratifioinneilta suljetut sopimukset

Eräät ratifioimattomista sopimuksista on uudistettu myöhemmin tehdyllä sopimuksella. Mikäli Suomi on ratifioinut myöhemmin tehdyn sopimuksen ei eräissä tapauksissa sitä edeltävien sopimusten ratifiointi sopimusmääräyksistä johtuen lisäksi ole mahdollista.

Uudistetut sopimukset (sopimukset, jotka on suljettu ratifioinneilta on alleviivattu)

Sopimukset nrot 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 15, 17, 18, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 48, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 66, 67, 72, 75, 76, 91, 93, 101, 102 (ks. sopimukset 121, 128, 130) 112, 123.

Sopimukset, joita ei ole uudistettu, mutta joiden käsittelemistä asioista on uudempiä sopimuksia

Sopimus nro 19 (ks. sopimus 118)

Sopimukset nrot 26 ja 99 (ks. sopimus 131)

Sopimus nro 117 (ks. sopimus 128)

ILO:n sopimukset, joita Suomi ei ole ratifioinut, ja jotka on uudistettu myöhemmällä sopimuksella (30.8.1984)

(Uudistetuista sopimuksista on alleviivattu ne, jotka Suomi on ratifioinut.)

Sopimus nro	Uudistettu nro	Uudistettu nro
3, 25	103	
4	41 ja 89	
5	59	<u>138</u>
6	90	

Sopimus nro	Uudistettu nro	Uudistettu nro
10, 58, 60, 112 ja 123	<u>138</u>	
24	102	<u>121, 128 ja 130</u>
28	<u>32</u>	
31	46	
35, 36, 37, 38, 39 ja 40	<u>128</u>	
67	153	
76	93	109
101	132	

5.2. Ratifioimattomat ja uudistamattomat sopimukset, jotka aiheensa vuoksi eivät voi tulla ratifiointin kohteeksi Suomessa

Sopimukset käsittelevät kysymyksiä, jotka eivät koske Suomea. Tällaisia sopimuksia ei ole mahdollista saattaa voimaan tai soveltaa eikä näin ollen myöskään syytä ratifioida.

- Sopimus, joka koskee työntekijäin pestäamista tarkoittavien eräiden erikoisjärjestelmien säännöstelemistä, vuodelta 1936 (nro 50)
- Sopimus, joka koskee alkuasukastyöntekijäin kirjallisten työsopimusten säännöstelemistä, vuodelta 1939 (nro 64)
- Sopimus, joka koskee rangaistusseuraamuksia työsopimusten rikkomisesta alkuasukastyöntekijäin puolelta, vuodelta 1939 (nro 65)
- Sopimus, joka koskee sosiaalipolitiikkaa emämaahan kuulumattomilla alueilla, vuodelta 1947 (nro 82)
- Sopimus, joka koskee kansainvälisten työnormien soveltamista emämaahan kuulumattomilla alueilla, vuodelta 1947 (nro 83)
- Sopimus, joka koskee yhdistymisvapautta ja työriitojen sovittelua emämaahan kuulumattomilla alueilla, vuodelta 1947 (nro 84)
- Sopimus, joka koskee ammattientarkastusta emämaahan kuulumattomilla alueilla, vuodelta 1947 (nro 85)
- Sopimus, joka koskee alkuasukastyöntekijöiden työsopimusten pituuden enimmäismäärää, vuodelta 1947 (nro 86)

- Sopimus, joka koskee niiden rangaistusseuraamusten kumoamista, joita on käytetty alkuasukastyöntekijöiden rikkoessa työsopimuksen, vuodelta 1955 (nro 104)
 - Sopimus, joka koskee plantaasityöntekijäin työoloja, vuodelta 1958 (nro 110)
-

6. POHJOISMAISET RATIFIOINNIT

Pohjoismaista Norja on ratifioinut eniten sopimuksia, yhteensä 91. Norjan ratifiointien määrä on muita Pohjoismaita korkeampi erityisesti merenkulkua koskevien sopimusten osalta. Vähiten ratifiointeja on Islannilla, joka on ratifioinut 14 sopimusta. Ratifiointien lukumäärässä Ruotsi ja Suomi edustavat samaa tasoa (Ruotsi ratifioituja 75, Suomi ratifioituja 74). Tanska on ratifioinut 57 sopimusta.

Vuosina 1965 - 1985 tehdyistä sopimuksista Norja, Ruotsi ja Suomi ovat ratifioineet lähes saman määrän sopimuksia ja lähes samat sopimukset (Norja ratifiointeja 25, Ruotsi 28 ja Suomi 25). Näistä uudemmista yhteensä 39:stä sopimuksesta Islanti on ratifioinut yhden ja Tanska 13.

Seitsemästätoista erityisen valvonnan kohteena olevasta sopimuksesta¹⁾ Islannilla on ratifioimatta yhdeksän (sopimukset nrot 84, 135, 141, jotka koskevat yhdistymisvapautta, sopimus nro 122, joka koskee työllisyyspolitiikkaa ja sopimukset nrot 97 ja 143, jotka koskevat ulkomaalaisia työntekijöitä, sopimukset nrot 81, 85 ja 129, jotka koskevat työsuojelutarkastusta). Ruotsi on ratifioinut näistä sopimuksista ulkomaalaisia työntekijöitä koskevaa sopimusta nro 97 sekä sopimuksia nrot 84 ja 85 lukuun ottamatta kaikki. Tanska ja Suomi ovat niin ikään ratifioineet muut paitsi ulkomaalaisia työntekijöitä koskevat sopimukset nro 97 ja nro 143 sekä sopimukset nrot 84 ja 85. Norja on ratifioinut nämä sopimukset lukuunottamatta sopimuksia nrot 84 ja 85²⁾.

1) Ks. s. 1 ja liite 3.

2) Kaikissa pohjoismaissa ratifioimatta olevat sopimukset nro 84 ja nro 85 on rajoitettu soveltamisalaltaan koskemaan vain emämaahan kuulumattomia alueita.

7. SUOMESSA RATIFIOIMATTOMAT SOPIMUKSET AIHEITTAIN

ILO:n sopimuksista, joita Suomi ei ole ratifioinut ja joita ei ole uudistettu tai suljettu ratifioinneilta ja jotka aiheensa puolesta saattaisivat tulla ratifioitaviksi Suomessa¹⁾ koskee suurin osa merenkulkua (14 sopimusta). Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat työaika koskevat sopimukset (11 sopimusta). Muut ratifioimattomat sopimukset säätelevät sosiaaliturvaa (2), lasten ja nuorten erityissuojelua (4), palkkausta (4), työsuojelua (2) ja siirtotyöläisiä (2). Lisäksi ratifioimatta on yksi sopimus, joka koskee työnvälitystä ja yksi joka koskee alkuperäisväestön oikeuksia.

Nämä sopimukset, joiden ratifiointiedellytyksiä tässä selvityksessä on tarkasteltu ovat seuraavat:

Työaika koskevat sopimukset (naisten yötyö, viikkolepo, opintovapaa jne.) (11)

1, 43, 46, 47, 49, 51, 61, 106, 132, 140 ja 153

Sosiaaliturvaa koskevat sopimukset (sairausvakuutus, vanhuusvakuutus, työttömyyskorvaus) (2)

44 ja 117

Lasten ja nuorten erityissuojelu (minimi-ikä, lääkärintarkastukset, yötyö) (4)

77, 78, 79 ja 90

Palkka (minimipalkka) (4)

26x/95, 99x ja 131

1) Eduskunnan käsiteltävänä on neljää sopimusta koskevat hallituksen esitykset (sopimukset nro 157 ja 158, HE 218/83 vp. ja sopimukset nro 160 ja 161, HE 78/86 vp.). Näitä sopimuksia ei seuraavassa tarkastelussa ole otettu huomioon.

x-merkityt sopimukset käsittelevät kysymyksiä, jotka on säädelty myöhemmällä sopimuksella, vaikkakaan itse sopimuksia ei ole uudistettu.

Työsuoja (2)

103 ja 127

Siirtotyöläiset (2)

97 ja 143

Työllisyys (työnvälitys) (1)

88

Merenkulkua koskevat sopimukset (14)

23, 55, 56, 68, 69, 70, 71, 74, 109, 113, 114, 125, 126 ja 146

Muut sopimukset (1)

107, alkuperäisväestöä koskeva sopimus.

Sopimukset, jotka yksi tai useampi Pohjoismaa on ratifioinut on allervii-vattu. Ennen vuotta 1940 tehdyt sopimukset ja sen jälkeen tehdyt sopi-mukset on erotettu toisistaan poikkiviivalla.

8. SOPIMUSTEN RATIFIOINTIEDELLYTYKSET

8.1. Työaika

Sopimus (nro 1), joka rajoittaa työajan teollisuusyrityksissä 8 tunniksi päivässä ja 48 tunniksi viikossa, 1919

Sopimuksen on ratifioinut 47 maata, Länsi-Euroopan maista Itävalta, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg, Portugali ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 44/1921) sopimuksen ratifiointiin esteeksi todettiin, ettei sopimusta ollut syytä pyrkiä ratifioimaan, koska sen edellyttämien lainsäädäntöuudistusten vuoksi maamme kansainvälinen kilpailukyky vaarantuisi. Lainsäädäntö ei tuolloin vastannut sopimusta muun muassa sallitusta työajan pituudesta ja käytössä olleista vuorotyöjärjestelmistä johtuen.

Työaikaa koskevat säädökset täyttävät sopimuksen määräykset. Lainsäädännössä normaali viikkotyöaika vaihtelee 37,25 - 45 tunnin välillä. Sopimuksen ratifiointia koskevan arvion tekeminen ei tässä vaiheessa ole kuitenkaan aiheellista siitä syystä, että sopimuksen nro 47, joka koskee työajan lyhentämistä 40 tuntiin viikossa, ratifiointia on pidettävä Suomen olosuhteissa ensisijaisena tavoitteena.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että sopimus olisi ratifioitava ja tällä tavalla vakiinnutettava päivittäisen työajan pituus sopimuksessa tarkoitettuun tavoin ja poikkeuksin enintään kahdeksaan tuntiin. Sopimuksen nro 47 ratifiointi ehdotettuun tavoin vakiinnuttaisi samalla viikottaisen työajan enintään neljääkymmeneen tuntiin. Nyt kysymyksessä olevalla sopimuksella on kansainvälisesti ja kansallisesti historiallista, mutta myös jatkuvaa käytännön merkitystä. Suomi on ratifioinut työaikaa kauppaliikkeissä ja toimistoissa koskevan yleissopimuksen nro 30. Työaikaa koskevien em. perussopimusten ratifiointi antaisi pohjaa pyrkimyksille myötävaikuttaa työaikaa koskevien kansainvälisten työnormien kodifioimiseksi.

Sopimus (nro 43), joka koskee työaikaa automaattisissa ikkunalasitehtaissa, 1934

Sopimuksissa säädellään automaattisissa ikkunalasitehtaissa noudatettavan työajan järjestämistä. Työaika tulee olla järjestetty vähintään neljään vuoroon siten, ettei kenenkään työntekijän työaika ylitä 42 tuntia viikossa. Tasoittumisjakso ei saanut ylittää neljää viikkoa.

Vuorovälin minimi sopimuksen mukaan on 16 tuntia. Sopimus sisältää määräyksiä työtuntisuunnitelmasta ja sen muuttamisesta.

Sopimuksen on ratifioinut 11 maata. Länsi-Euroopan maista Belgia, Ranska, Irlanti, Norja ja Englanti, joka myöhemmin on irtisanonut tämän sopimuksen.

Hallituksen esityksen nro 37/1936 perusteluissa todettiin, että Suomessa tuolloin olleessa kahdessa sopimuksessa tarkoitetussa tehtaassa työaika oli järjestetty sopimuksesta poiketen kolmeen vuoroon siten, että työntekijöiden päivittäinen työaika oli kahdeksan tuntia. Sopimuksen ratifioiminen olisi edellyttänyt työaikajärjestelyjen muuttamista. Tähän ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi pyrkiä. Sopimuksen ratifioimista ei pidetty aiheellisenä.

Sopimuksessa tarkoitettuja ikkunalasitehtaita ei Suomessa tällä hetkellä ole. Näin ollen sopimusta ei voitaisi käytännössä Suomessa soveltaa. Koska sopimuksella ei näin ollen voida katsoa olevan välitöntä merkitystä Suomen kannalta sen ratifiointia ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Sopimus (nro 46), joka koskee työajan rajoittamista hiihkaivoksissa, 1935

Sopimuksen on ratifioinut kolme maata. Sopimus ei ole vielä tullut voimaan. Euroopan maista sopimuksen on ratifioinut Espanja.

Hallituksen esityksessä (34/1937) todettiin, ettei sopimuksella ollut välitöntä merkitystä maamme kannalta. Periaatteellisen tärkeytensä vuoksi sopimus ehdotettiin hyväksyttäväksi. Eduskunta hyväksyi sopimuksen. Sopimusta ei kuitenkaan ratifioitu.

Sopimuksessa tarkoitettuja hiilikaivoksia ei Suomessa ole. Näin ollen sopimusta ei voitaisi käytännössä Suomessa soveltaa. Koska sopimuksella ei näin ollen voida katsoa olevan välitöntä merkitystä Suomen kannalta sen ratifiointia ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Sopimus (nro 47), joka koskee työajan lyhentämistä 40 tuntiin viikossa, 1935

Sopimuksen ratifioiva valtio sitoutuu lyhentämään työajan eri työaloilla 40 tuntiin viikossa siten, ettei se aiheuta työntekijäin elintason laskemista.

Sopimuksen on ratifioinut kahdeksan maata, Länsi-Euroopan maista Norja (1979) ja Ruotsi (1982).

Hallituksen esityksessä (HE 34/1937) todettiin, ettei Suomella tuolloin ollut tuotannollisista ja taloudellisista olosuhteista johtuen mahdollisuuksia pyrkiä sopimuksessa esitettyyn työajan lyhentämiseen. Sopimusta ei ehdotettu hyväksyttäväksi.

Keskeisten työaikaa koskevien säädösten, muun muassa työaikalain (606/46), asetuksen työaikalain soveltamisesta valtion virkamiehiin (472/68) ja asetuksen työaikalain soveltamisesta kunnallisiin viranhaltijoihin (782/75) säännökset vastaavat sopimuksen määräyksiä. Sopimus on periaatesopimus, joka velvoittaa jäsenvaltion asettamaan tavoitteeksi sen, että työaika lyhenee 40 tuntiin viikossa. Huolimatta siitä, että työaikasäätely ei Suomessa koske kaikkia työntekijäryhmiä voidaan sopimuksen keskeisten periaatteiden katsoa vastaavan paitsi voimassa olevia säädöksiä ja sopimuksia myös työaikajärjestelyissä noudatettavia periaatteita. Eduskunta on käsitellessään hallituksen esitystä työaikaa koskevasta suosituksesta nro 116 vuodelta 1962 todennut, että suosi-

tuksessa esitetyt periaatteet tulee ottaa huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä mikäli mahdollista. Mainittu suositus on tarkoitettu täydentämään nyt käsiteltävänä olevaa sopimusta. Edellä esitetyistä syistä johtuen sopimuksen ratifiointitoimenpiteisiin tulisi ryhtyä.¹⁾

Sopimusjaoston työnantajajäsen katsoo, ettei vuonna 1935 hyväksytyn sopimuksen ratifiointi enää tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista. ILO:n yleissopimusten luokittelussa sopimusta ei ole myöskään sijoitettu edistettävien yleissopimusten kategoriaan.

Sopimus (nro 49), joka koskee työajan lyhentämistä pullolasitehtaissa, 1935

Sopimuksen on ratifioinut kahdeksan maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Irlanti ja Norja.

Sopimuksessa säädetään työajan lyhentämisestä ja vuorojärjestelmästä (42 tuntia viikossa, 8 tuntia vuorokaudessa, nelivuorojärjestelmä, tasoitusjakso neljä viikkoa) pullolasitehtaissa töissä, joihin liittyy kaasugeneraattorien, vamaunien ja automaattisten koneiden ja jäähdytysuunien käyttöä.

Hallituksen esityksessä (HE 34/1937) todettiin, että sopimuksen tarkoittamia töitä on maassamme vain vähän ja sen lisäksi alalla vallitsi työvoimapula. Lisäksi osittain samoista syistä kuin muitakin työajan lyhentämiseen tähtääviä sopimuksia ei tätä sopimusta katsottu voitavan maassamme ratifioida.

Sopimuksessa tarkoitettuja pullolasitehtaita ei Suomessa tällä hetkellä ole. Näin ollen sopimusta ei voitaisi käytännössä Suomessa soveltaa. Koska sopimuksella ei näin ollen voida katsoa olevan välitöntä merkitystä Suomen kannalta sen ratifiointia ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

¹⁾ Ks. liitteenä oleva ehdotus hallituksen esitykseksi.

Sopimus (nro 51), joka koskee työajan lyhentämistä yleisissä töissä, 1936

Sopimusta ei ole ratifioitu missään maassa. Sopimus ei ole tullut voimaan.

Sopimuksessa säädelään työajan lyhentämistä eräissä yhteiskunnan tuella tehtävissä töissä ("keskushallituksen rahoittamissa tai avustamissa huone-, tie- ja vesirakennustöissä").

Hallituksen esityksessä (HE 55/1938) todettiin, ettei sopimusta voitu tuolloin ratifioida. Sopimuksen ratifiointimahdollisuuksien selvittämiseen ei katsottu myöskään olleen syytä ryhtyä, koska työaikaa koskevan säätelyn uudistaminen kokonaisuudessaan oli vireillä.

Suomessa työaikaa ei ole erikseen säädelty sopimuksen tarkoittamissa töissä. Ottaen huomioon sopimuksen iän ja sen, että se ei ole tullut voimaan ratifiointien puutteessa sekä lisäksi sen, että ensisijalle on asetettava yleistä työajan lyhentämistä koskevan sopimuksen ratifioiminen, ei tämän sopimuksen ratifiointia ole syytä harkita.

Sopimus (nro 61), joka koskee työajan lyhentämistä tekstiiliteollisuudessa, 1937

Sopimuksella säädetään työajan lyhentämisestä (40/42 tuntia viikossa) tekstiiliteollisuudessa, työvuoroista ja ylityön teettämisen ehdoista (75/100 tuntia viikossa).

Sopimusta ei ole ratifioitu missään maassa. Sopimus ei ole tullut voimaan.

Hallituksen esityksessä (HE 50/1946) todettiin, ettei maamme lainsäädäntö vastannut sopimusta. Toimenpiteisiin sopimuksen ratifiointiedellytysten luomiseksi ei katsottu voitavan taloudellisista syistä ryhtyä.

Sopimuksen ratifiointi ei ole mahdollista, koska lainsäädäntö ei vastaa sopimusta kaikilta osin (sallittujen ylittöiden määrät; työaikalaki (606/46). Koska ensisijaisena on pidettävä yleistä työajan sääntelyä ei toimenpiteitä tämän erityisalan sopimuksen ratifioimiseksi ole tarpeen erikseen harkita.

Sopimus (nro 89), joka koskee naisten yötyötä teollisuudessa, 1948

Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu olemaan käyttämättä naisia yötyössä teollisuusyrityksissä. Sopimuksessa säädetään naisilta kielletyn yötyön aika (klo 22.00 - 7.00) ja tapaukset, jolloin yötyö poikkeuksellisesti on sallittu (force majeure).

Sopimuksen on ratifioinut 62 maata, Länsi-Euroopan maista Itävalta, Belgia, Ranska, Kreikka, Irlanti (irtisanonut ratifioinnin), Italia, Luxemburg (irtisanonut ratifioinnin), Malta, Hollanti (irtisanonut ratifioinnin), Portugal, Espanja ja Sveitsi.

Hallituksen esityksessä (HE 36/50) viitattiin työaikalain 4 §:n yötyökieltoon, jonka soveltamisala oli sopimuksessa edellytettyä suppeampi sekä poikkeusmenettelyyn, jonka seurauksena naisten yötyö oli mahdollista. Sopimuksen ratifioinnin edellyttämien lainsäädäntömuutoksiin ei katsottu tuolloin olleen taloudellisista syistä mahdollista ryhtyä.

Suomen lainsäädäntö ei vastaa sopimusta siinä määrin, että sopimus voitaisiin ratifioida. Yötyötä sallivaa poikkeuslakia on viimeksi jatkettu vuoden 1988 loppuun (996/84).

Sopimus (nro 106), joka koskee viikkolepoa kauppaliikkeissä ja toimistoissa, 1957

Sopimuksessa säädetään viikkolevon vähimmäispituus (24 tuntia seitsemän päivän aikana) ja sen sijoittelu (ensisijaisesti yleinen lepopäivä) sekä edellytykset, joilla määräyksistä voidaan poiketa. Sopimuksen pääasiallinen soveltamisala on kauppaliikkeet ja toimistot. Soveltamisalaa on mahdollista laajentaa sopimuksessa esitetyn mukaisesti.

Sopimuksen on ratifioinut 49 maata, Länsi-Euroopan maista Kypros, Tanska, Ranska, Italia, Hollanti, Portugal, Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 39/1956) todettiin, että sopimusta ei esitetä hyväksyttäväksi huolimatta siitä, että lainsäädännön katsottiin takaavan

paremmat edut viikkolevon osalta kuin mitä sopimuksessa oli edellytetty, koska lainsäädännössä oli eräitä aukkoja sopimukseen verrattuna (kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annettu laki 605/49 ja työaika valtion virastoissa 350/47).

Muun muassa kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain (400/78) ja työaikalain (604/46) sekä sen nojalla annettujen säädösten (472/68 ja 782/75) perusteella sopimus näyttäisi enemmittä toimenpiteitä olevan meillä ratifioitavissa. Viikkolevon taso ylittää sopimuksen tason, joten sopimuksen ratifiointia ei voida pitää enää ajankohtaisena ja tarpeenvaatimana.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että sopimus on edelleen periaatteiltaan moderni, joskin siinä asetettu vähimmäisviikkolepo on voimassa olevan lainsäädäntömme edellyttämää lyhyempi. Kuitenkin viikkolevon antamista koskevien periaatteiden vakiinnuttamiseksi sopimuksen ratifioiminen on edelleen tarkoituksenmukaista.

Sopimus (nro 132), joka koskee palkallisia vuosilomia, 1970

Sopimuksessa säädetään palkallisen vuosiloman antamisesta työntekijöille. Sopimus koskee kaikkia työntekijöitä lukuun ottamatta merenkulkijoita. Jokaisella henkilöllä, jota sopimus koskee, on oikeus saada määrätyn pituinen palkallinen vuosiloma, joka ei saa olla kolmea viikkoa lyhyempi vuoden palvelusajalta. Lyhyemmän palvelusajan perusteella on oikeus saada suhteellisesti lyhyempi loma. Sopimuksen mukaan ei virallisia vapaa-päiviä tai sairauden aiheuttamaa työkyvyttömyyttä saa lukea vähimmäislomaan kuuluvaksi. Sopimus edellyttää loman ajalta maksettavaksi tavanomaista palkkaa. Jos loma jaetaan osiin, tulee osan lomasta olla vähintään kahden yhtäjaksoisen työviikon mittainen.

Sopimuksen on ratifioinut 17 maata, Länsi-Euroopan maista Saksan Liittotasavalta, Irlanti, Italia, Luxemburg, Norja, Portugali, Espanja, Ruotsi ja Jugoslavia.

Hallituksen esityksessä (HE 5/1973) todettiin silloisen työntekijöiden vuosilomasta annetun lain (199/60) perusteella, ettei Suomen lainsäädäntö kaikilta osiltaan vastannut sopimuksen määräyksiä, eikä sopimusta siten voitu ratifioida ilman lainsäädännön muutoksia. Muutoksia vaativiksi kohdiksi todettiin tuolloin työkyvyttömyyden vaikutus vuosilomaan, loman jakaminen ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien puute loman ajankoh- taan.

Sopimuksen on aiemmin saatujen lausuntojen perusteella todettu olevan ratifioitavissa (ILO-neuvottelukunnan sopimusjaoston, työmarkkinajär- jestöjen ja viranomaisten puoltavat lausunnot)¹⁾.

Sopimus (nro 140), joka koskee taloudellisesti tuettua opintovapaata, 1974

Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu harjoittamaan sellaista politiik- kaa, jonka tarkoituksena on edistää taloudellisesti tuetun opintovapaan myöntämistä kaikenlaisista koulutusta varten, yleissivistävää opetusta, yhteiskunnallista ja kansalaiskasvatusta varten ja ammattiyhdistyskoulu- tusta varten. Sopimuksessa määritellään tavoitteet, johon koulutuspolitiik- kalla tulee pyrkiä. Tällaisia ovat muun muassa työelämän tarpeiden huo- mioon ottaminen ja työmarkkinaosapuolten osallistuminen politiikan suun- nitteluun. Lisäksi määritellään opintovapaan rahoituksen periaatteet, mah- dollisista erityisjärjestelyistä (mm. pienyritykset), opintovapaan myöntä- misehdot ja opintovapaan rinnastettavuus työssäoloaikaan.

Sopimuksen on ratifioinut 21 maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Sak- san Liittotasavalta, Hollanti, Espanja, Ruotsi (1975) ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 169/1975) todettiin, että lainsäädäntö ei si- sältänyt sopimuksen edellyttämiä opintovapaata takaavia määräyksiä. Työ- ehtosopimuskäytännön ei myöskään katsottu riittävässä määrin takaavan sopimuksessa asetettujen tavoitteiden toteuttamista. Hallituksen tavoit- teena todettiin olevan sopimuksen ratifiointiesteiden poistaminen ja vii- tattiin tässä tarkoituksessa asetettuun komiteaan.

¹⁾ Ks. liitteenä oleva hallituksen esitys.

Opintovapaalaki (273/79), sen nojalla annettu asetus (864/79) ja työmarkkinajärjestöjen koulutustoimintaa ja sen rahoittamista koskevat vuodelta 1976 olevat yleiset sopimukset ovat osaltaan samansuuntaisia sopimuksen määräysten kanssa. Aikuiskoulutuksen opintososiaalisen toimikunnan mietinnössä (komiteanmietintö 1983:48) on otettu huomioon sopimuksen määräykset ja eduskunnan sosiaalivaliokunnan sopimuksen soveltamisesta antama kannanotto. Opintotukijärjestelmän kehittämistä toimikunnan ehdotusten mukaisesti ei toistaiseksi ole pidetty valtiontaloudellisista syistä mahdollisena, minkä vuoksi sopimus ei toistaiseksi ole ratifioitavissa.

Sopimusjaoston työnantajajäsen katsoo, että yleissopimus nro 140 on ns. tavoitteellinen sopimus. Työnantajajärjestöt ovat alunperin katso-neet, että ratifiointiedellytykset tästä syystä Suomessa ovat olemassa. Lisätoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena olisi ratifiointin edistäminen, ei siten ole tarvetta eikä aihetta.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että kysymyksessä on yleissopi-mus, jolla on jatkuvasti kasvava merkitys sekä kansainvälisesti että kansallisella tasolla. Tämän vuoksi sopimus tulisi ratifioida ja samalla ryhtyä toimenpiteisiin ratifiointiестeiden poistamiseksi toteuttamalla aikuiskoulutuksen opintososiaalisen toimikunnan mietinnössä esitetyt toimenpiteet.

Sopimus (nro 153), joka koskee työ- ja lepoaikoja maantiekuljetuksessa, 1979

Sopimus sisältää määräyksiä ammattimaisessa tavaroiden ja matkustajien maantiekuljetuksessa työskentelevien työ- ja lepoajoista (korkeintaan 4/5 tuntia ajoa tauotta, ajotuntien enimmäismäärä vuorokaudessa 9 tuntia ja viikossa 48 tuntia) vuorokausilevosta (vähintään 10 tuntia 24 tunnin ajan-jaksossa), edellytykset joilla työaikoja koskevista määräyksistä voidaan poiketa ja määräyksiä työaikojen tarkkailusta.

Sopimuksen on ratifioinut 5 maata, Länsi-Euroopan maista Espanja ja Sveitsi.

Hallituksen esityksessä (HE 9/1981) on todettu, ettei Suomen lainsäädäntö vastaa sopimusta siinä määrin, että sopimus olisi ratifioitavissa muun muassa, koska työaika säätelevä lainsäädäntö on soveltamisalaltaan suppeampi kuin sopimuksessa edellytetään, työaika koskevat määräykset osittain puutteellisia ja sallitut työajat sopimuksessa määritellyjä pidempiä. Hallituksen esityksessä todettiin tarkoituksena olevan selvittää ensi tilassa mitä muutoksia lainsäädäntöön olisi tehtävä, jotta sopimus olisi ratifioitavissa.

Autoliikenteen työaikatoimikunta on jättänyt mietintönsä vuonna 1983 (sosiaali- ja terveysministeriö, komiteamietintö 1983:92). Mietintö ei ollut yksimielinen. Sopimuksen ratifiointiedellytykset täyttyisivät, mikäli mietinnössä esitetyt lainsäädännön muutokset toteutettaisiin. Suomen lainsäädännössä on sopimusmääräyksiin verrattuna muun muassa seuraavia eroja: ajoaika sopimuksessa 4/5 t, työaikalain (TAL) mukaan 5,5 t; sopimusta sovelletaan myös omistajiin ja perheenjäseniin; työaikalakia sovelletaan pääsääntöisesti työsuhteessa oleviin. Koska lainsäädäntö ei vastaa sopimusta ei sen ratifiointi ole toistaiseksi mahdollista.

Sopimusjaoston työantajajäsen katsoo, ettei Suomen lainsäädäntöä tule vastaisuudessa muuttaa vastaamaan yleissopimuksen määräyksiä, koska sopimuksen noudattaminen rajoittaisi olennaisella tavalla Suomen erityisolosuhteissa (mm. pitkät kuljetusetäisyydet) tarkoituksenmukaista kuljetus- ja elinkeinotoimintaa. Sopimuksen edellyttämät lainsäädäntöuudistukset vaikeuttaisivat myös ulkomaankaupparamme kannalta merkittävien tavarakuljetusten hoitamista ja vaarantaisivat siten maamme talouselämää kansainvälistä kilpailukykyä. Yleissopimuksen on ratifioinut ainoastaan 5 maata. Ratifiointimaiden joukossa ei ole yhtään pohjoismaata eikä sellaista teollistunutta maata, jossa maantiekuljetuksilla olisi merkittävä osuus kuljetustoiminnassa.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että sopimus tulisi kiireellisesti ratifioida ja toteuttaa samassa yhteydessä autoliikenteen työaikatoimikunnan ehdotukset, jotka sellaisenaan valtiosisäisesti toteuttavat sopimuksen määräykset.

8.2. Sosiaaliturva

Sopimus (nro 44), joka koskee korvauksen tai avustuksen takaamista henkilölle, joka ilman omaa syytään on joutunut työttömäksi, 1934

Sopimuksen on ratifioinut 15 maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Irlanti, Italia, Hollanti, Norja, Espanja, Sveitsi ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 37/1936 vp.) todettiin, että sopimuksessa esitetyn työttömyysjärjestelmän ja Suomessa sovelletun, pitkälti työllisyystöihin perustuvan järjestelmän välillä oli siinä määrin eroja, ettei sopimusta katsottu voitavan ratifioida.

Sopimus on luokiteltu ILO:n vuonna 1979 tekemässä luokituksessa sopimuksiin, jotka tulisi uudistaa. Sopimuksen ratifiointimahdollisuuksien arviointi ei tästä syystä ole aiheellista.

Sopimus (nro 102), joka koskee sosiaaliturvan vähimmäisstandardeja, 1952

Sopimus sisältää määräyksiä siitä minkälaisissa tilanteissa sen ratifioivan jäsenvaltion on taattava kansalaisilleen lääkintähuolto, sairausajan toimeentuloturva, työttömyyskorvaus, vanhuusetuudet, edut työvamma- ja ammattitautitapauksissa, perhe-etuudet ja äitiysetuudet sekä näiden etuuksien laskentaperusteet. Sopimuksen mukaan se on mahdollista ratifioida osittain.

Sopimuksen on ratifioinut 30 jäsenvaltiota, Länsi-Euroopan maista Belgia, Tanska, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Kreikka, Islanti, Irlanti, Italia, Luxemburg, Hollanti, Norja, Ruotsi, Sveitsi ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 130/1953 vp.) todettiin, että eräät sosiaaliturvan lajit eivät Suomessa täyttäneet sopimuksessa asetettuja ehtoja. Sopimuksen ratifiointi olisi edellyttänyt huomattavia muutoksia muun muassa vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeitä koskeviin määräyksiin. Suomen lainsäädäntö oli lisäksi puutteellinen vakuutetun oikeusturvaa koske-

vien sopimusmääräysten osalta. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistukseen viitaten hallitus katsoi, ettei sopimusta tuolloin ollut aiheellista ratifioida.

Sopimuksen eräät määräykset lakkaavat olemasta voimassa mikäli ao. valtio on ratifioinut sopimuksen nro 128. Suomi on ratifioinut osittain sopimuksen nro 128. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä edistämään sopimuksen nro 128 ratifioimista kaikilta osin. Tästä syystä sopimuksen nro 102 ratifiointiedellytysten arviointi ei tässä vaiheessa ole aiheellista.

Sopimus (nro 117), joka koskee sosiaalipolitiikan perustavoitteita ja vaatimuksia, 1962

Sopimuksessa määritellään sosiaalipolitiikan ensisijaiseksi tavoitteeksi pyrkimys väestön hyvinvointiin. Sopimus sisältää eräitä tavoitteita koskien pyrkimystä elintason kohottamiseen, työvoiman liikkuvuutta, palkkausta, kaikkinaisen syrjinnän kieltämistä, opetusta ja ammattikoulutusta.

Sopimuksen on ratifioinut 29 maata, Länsi-Euroopan maista Italia ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 185/1965 vp.) on todettu sopimuksen osittain sisältäviä määräyksiä, jotka eivät sovellu Suomen olosuhteisiin. Sopimuksen katsottiin lisäksi sisältävän määräyksiä, jotka puuttuivat tuolloin voimassa olleesta työsopimuslaista (125/23) ja nuoria työntekijöitä koskevasta vuodelta 1929 olevasta lainsäädännöstä.

Suomen sopimuksen alaa koskevan lainsäädännön voidaan katsoa monilta osin tukevan sopimuksessa asetettuja tavoitteita. Toisaalta sopimus kattaa alueita, joista on hyväksytty erillisiä yleissopimuksia. Sopimukseen näiltä osin sisältyviä tavoitteita tulisikin toteuttaa asianomaisiin erityissopimuksiin tukeutuen.

8.3. Lasten ja nuorten erityissuojelu

Sopimus (nro 77), joka koskee lääkärintarkastusta, millä todetaan lasten ja nuorten henkilöiden soveltuvuus teollisuustyöhön, 1946

Sopimuksessa säädellään lääkärintarkastusten suorittamista lapsille ja nuorille (alle 18/21 v.) heidän aloittaessaan työt ja työsuhteen kestäessä.

Sopimuksen on ratifioinut 38 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 64/1984) todettiin sopimuksen ratifioinnin esteeksi Suomen lainsäädännön puutteellisuus muun muassa sopimuksen tarkoittamien lääkärintarkastusten osalta sekä nuoren työntekijän kuntoutuksen osalta. Kysymys sopimusten ratifioinnista todettiin mahdolliseksi ottaa käsiteltäväksi, kun valmisteilla ollut nuorten työntekijäin suojelua koskeva lainsäädäntö on saatu aikaan.

Sopimuksen alaa koskeva lainsäädäntö, nuorten työntekijäin suojelusta annettu laki, asetus merimiesten lääkärintarkastuksesta ja valtioneuvoston päätös 637/71, vastaavat keskeisiltä osiltaan sopimusmääräyksiä. Suomessa määräaikaistarkastus suoritetaan kuitenkin vain erikseen määritellyissä erityistä vaaraa aiheuttavissa töissä. Lainsäädännössä olevia koulujen loma-aikoja koskevia lievennyksiä vastaavia määräyksiä ei sopimuksessa ole. Uusintatarkastus ei Suomessa ole yksinomaan aikaan sidottu. Sopimuksen määräyksiä ei Suomessa sovelleta siinä määrin, että sopimus olisi ratifiointavissa.

Sopimus (nro 78), joka koskee lääkärintarkastusta, jolla todetaan lasten ja nuorten soveltuvuus ei-teollisilla aloilla, 1949

Sopimus säätelee lääkärintarkastusten suorittamisen otettaessa lapsia työhön kauppalikkeisiin ja toimistoihin.

Sopimuksen on ratifioinut 33 maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Kreikka, Italia, Luxemburg ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 64/1948) todettiin sopimuksen ratifioinnin esteeksi lainsäädännön puutteellisuus. Sopimuksen alaa koski pääasiassa laki kauppa, konttori ja varastoliikkeiden työoloista vuodelta 1919.

Sopimuksen alaa koskeva lainsäädäntö, nuorten työntekijäin suojelusta annettu laki, asetus merimiesten lääkärintarkastuksesta, valtioneuvoston päätös 637/71, vastaavat keskeisiltä osiltaan sopimusmääräyksiä. Suomessa määräaikaistarkastus suoritetaan kuitenkin vain erikseen määritellyissä erityistä vaaraa aiheuttavissa töissä. Lainsäädännössä olevia koulujen loma-aikoja koskevia lievennyksiä vastaavia määräyksiä ei sopimuksessa ole. Määräaikaistarkastus ei Suomessa ole yksinomaan aikaan sidottu. Sopimuksen määräyksiä ei Suomessa sovelleta siinä määrin, että sopimus olisi ratifioitavissa.

Sopimus (nro 79), joka koskee nuorten henkilöiden yötyötä (ei-teolliset ammatit), 1946

Sopimus säätelee nuorten yötyötä kauppa- ja toimistotyössä.

Sopimuksen on ratifioinut 16 maata, Länsi-Euroopan maista Italia, Luxemburg ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 64/49) todettiin, ettei tuolloin voimassa ollut lainsäädäntö vastannut sopimusta.

Suomen lainsäädäntö (nuorten työntekijäin suojelusta annettu laki, 669/67) on sopimusmääräyksiä selvästi tiukempi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että sopimus ratifioitaisiin¹⁾.

Sopimusjaoston työantajajäsen katsoo, ettei nuorten henkilöiden yötyötä koskevien yleissopimusten nro 79 (1946) ja nro 90 (1948) ratifiointia enää tässä vaiheessa voida pitää Suomen osalta ajankohtaisena. Mikään muukaan pohjoismaa ei ole ratifioinut yleissopimusta nro 79.

¹⁾ Ks. liitteenä oleva hallituksen esitys.

Sopimus (nro 90), joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyötä, 1948

Sopimuksessa säädetään yötyön rajoittamisesta lapsilla ja nuorilla henkilöillä (alle 16/18 v.) ja yölevon ajankohdasta ja pituudesta.

Sopimuksen on ratifioinut 41 maata, Länsi-Euroopan maista Espanja, Ranska, Kypros, Kreikka, Italia, Luxemburg, Hollanti ja Norja.

Hallituksen esityksessä (46/1950) todettiin, että sopimuksen alaa säädellyt lainsäädäntö, laki lasten ja nuorten henkilöiden käyttämisestä ammattityöhön vuodelta 1929 ei täyttänyt sopimuksen edellytyksiä. Hallituksen esityksessä viitattiin valmisteilla olevaan lasten ja nuorten henkilöiden työsuojelua koskevaan lainsäädäntöön, ja arvioitiin sen hyväksymisen jälkeen olevan olemassa edellytykset sopimuksen ratifioimiselle.

Sopimuksen alaa koskeva lainsäädäntö on keskeisiltä osiltaan sopusoinnussa sopimuksen kanssa. Lepoaikojen vähimmäispituuksissa on kuitenkin näennäinen ristiriita. Suomessa voimassa olevat säännökset johtavat kuitenkin siihen, että vaadittu 13 tuntia työjaksojen välillä toteutuu. (Työajan sijoittelu sekä vuorokautinen lepoaika.) Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan edellyttämä neuvotteluvaikeus näyttää nuorten työntekijöiden suojelusta annetun lain (669/67) 7 §:n 2 momentista puuttuvan. Sopimuksen ratifiointimahdollisuuksia tulisi näin ollen edelleen selvittää huomioonottaen myös sen, että tämä sopimus liittyy läheisesti sopimukseen nro 79.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että jaoston enemmistön mainitsemat ratifiointiesteet ovat puhtaasti muodollisia. Kun nuorten yötyön muissa kuin teollisissa ammateissa kieltävä sopimus nro 79 - sinänsä perustellusti - esitetään ratifioitavaksi, olisi johdonmukaisuuden vuoksi myös nyt puheena oleva sopimus esitettävä ratifioitavaksi. Nyt ratifiointikynnys esitetään nostettavaksi ehdottomasti liian korkealle. Sopimus (3 artiklan 3. kappale) edellyttää nuorelle työntekijälle annettavaksi vähintään 13 tunnin keskeytymätön lepoaika työvuorojen välissä, kun laki nuorten työntekijäin suojelusta (669/67) määrittelee yhdenjak-

soisen vapaan 12 tunniksi vuorokaudessa. Käytännössä vapaa on vähintään sopimuksessa edellytetyn pituinen. Tämä tekstejä koskeva riskiä voidaan poistaa samalla, kun lakia jostain muusta syystä halutaan myöhemmin tarkistaa. Neuvotteluvelvoitteen osalta (sopimuksen 3 artiklan 2. kappale vrt. lain 7 §:n 2 mom. 1 kohta) lainsäädäntömme ja käytäntömme menee sopimusta pitemmälle, koska työmarkkinajärjestöt ottavat työneuvostossa osaa varsinaisesta poikkeusluvasta päättämiseen ja päätöksenteko siellä perustuu osapuolten kuulemiseen.

8.4. Palkka

Sopimus (nro 26), joka koskee minimipalkkojen määräämismenettelyn aikaansaamista, 1928

Sopimus säätelee valtiovallan oikeudesta määrätä minimiehdot palkkaukselle sellaisilla teollisuudenaloilla, joilla palkat ovat huomattavan alaiset.

Sopimuksen on ratifioinut 97 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Italia, Luxemburg, Hollanti, Norja, Portugali, Espanja, Sveitsi, Englanti.

Ratifioimatta jättämisen syyksi hallituksen tiedonannon perusteluissa (HE 36/1929) todettiin, ettei maassamme ollut sellaisia teollisuudenaloja, joilla olisi ollut tarpeen ryhtyä sopimuksessa edellytettyyn menettelyyn.

Minimipalkkauksen säätely Suomessa perustuu toisenlaiseen järjestelmään kuin sopimus edellyttää. Sopimuksen määräyksiä ei sovelleta eikä niiden soveltamiseen katsottu olevan tarvetta. Sopimus ei näin ollen ole ratifioitavissa.

Sopimus (nro 95), joka koskee palkansuojelua, 1949

Sopimus säätelee palkanmaksussa noudatettavaa menettelyä, palkan ulosmittausta ja palkkauksen muotoja.

Sopimuksen on ratifioinut 98 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Kypros, Ranska, Italia, Malta, Hollanti, Espanja, Englanti ja pohjoismaista Norja.

Hallituksen esityksen (19/1951) perusteluissa on sopimuksen ratifioimatta jättämisen syyksi todettu, että tuolloin voimassa olleen työsopimuslain (vuodelta 1922) palkanmaksua koskevat säännökset eivät olleet sopusoinnussa sopimuksen kanssa.

Työsopimuslain, palkan ulosmittausta säätelevän lainsäädännön (ulosottoL 4 luku), palkkaturvalain ja etuoikeusasetuksen määräykset vastaavat periaatteiltaan sopimusta. Lainsäädännön palkanmaksupaikkaa ja luontaisetuja koskevat määräykset eivät kuitenkaan vastaa sopimusta. Tästä syystä sopimus ei ole ilman lisätoimenpiteitä ratifioitavissa.

Sopimusjaoston työnantajajäsen katsoo, ettei ole syytä muuttaa voimassa olevaa lainsäädäntöämme vastaamaan yleissopimuksen osittain vanhentuneita määräyksiä, eikä katso, että sopimuksen ratifiointiin Suomessa muutoinkaan tulisi pyrkiä.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että sopimuksen ratifioimiselle ei ole esteitä, ja että se olisi ajankohtaisuutensa ja käytännön merkityksensä vuoksi viipymättä ratifioitava. Sopimukseen sisältyvät periaatteet ovat edelleen ajankohtaisia, minkä vuoksi sopimus olisi ratifioitava ja samalla turvattava niiden soveltaminen myös tulevaisuudessa. Ratifiointiedellytysten osalta on pidettävä riidattomana, että työehtosopimuksiin perustuva käytäntö on Suomessa sekä palkanmaksupaikan ja -tavan että ns. luontoissuorituksena maksettavan palkan osalta sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa (13 ja 14 artiklat). Muodollinen ristiriita työsopimuslain vastaavien määräysten (24 ja 18 §:t) on tarvittaessa vähäisin lakiteknisin korjauksin poistettavissa.

Sopimus (nro 99), joka koskee maatalouden minimipalkkojen määräämismenetelmää, 1951

Sopimuksessa säädellään viranomaisten oikeudesta määrätä sitovasti minimipalkkauksesta maatalousammateissa.

Sopimuksen on ratifioinut 49 maata, Länsi-Euroopan maista Itävalta, Belgia, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Irlanti, Italia, Hollanti, Espanja ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 104/1952) todettiin perusteluina sopimuksen ratifioimatta jättämiselle se, ettei sopimuksen edellyttämä palkkajärjestelmä Suomen oloissa tuntunut tarkoituksenmukaiselta.

Minimipalkkauksen säätely Suomessa perustuu toisenlaiseen järjestelmään kuin sopimus edellyttää. Sopimuksen määräyksiä ei sovelleta eikä niiden soveltamiseen ole tarvetta. Sopimus ei näin ollen ole ratifioitavissa.

Sopimus (nro 131), joka koskee vähimmäispalkkojen määräämistä erityisesti kehitysmaat huomioon ottaen

Sopimuksessa säädellään vähimmäispalkkajärjestelmän luominen palkansaajaryhmille, joiden työehdot ovat sellaiset, että heidät on tarkoituksenmukaista ottaa järjestelmän piiriin.

Sopimuksen on ratifioinut 27 maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Hollanti ja Espanja.

Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 59/1973) on sopimuksen ratifioimatta jättämisen syyksi todettu muun muassa, että työsopimuslain (320/70) ja työehtosopimuslain (436/46) minimipalkkausta tarkoittavat säännökset poikkeavat periaatteiltaan sopimuksen edellyttämästä. Sopimuksen merkitystä erityisesti kehitysmaiden kannalta korostettiin, mutta sitä ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi pyrkiä ratifioimaan Suomessa.

Minimipalkkauksen säätely Suomessa perustuu toisenlaiseen järjestelmään kuin sopimus edellyttää. Sopimuksen määräyksiä ei sovelleta eikä niiden soveltamiseen ole tarvetta. Sopimus ei näin ollen ole ratifioitavissa.

8.5. Työsuojelu

Sopimus (nro 103), joka koskee äitiyssuojelua, 1952

Sopimuksessa säädetään äitiysloman vähimmäispituudesta (12 viikkoa), äitiyspäivärahasta, imettämismaksusta ja äitiyslomalla olevan työsuhdeturvasta.

Sopimuksen on ratifioinut 23 maata, Länsi-Euroopan maista Italia, Luxemburg, Hollanti, Portugali ja Espanja.

Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 130/1953) todettiin, ettei sopimus ollut ratifioitavissa, koska äitiyssuojelua koskevat säännökset eivät tuoloin vastanneet sopimuksessa edellytettyä tasoa.

Äitiyssuojelu Suomessa ylittää tasoltaan sen mitä sopimuksessa edellytetään. Sopimuksen uusiminen on ILO:ssa käsiteltävänä. Tästä syystä sopimuksen ratifiointi tässä vaiheessa ei ole aiheellista.

Sopimus (nro 127), joka koskee enimmäispainoa, 1967

Sopimuksessa säädellään yleisluontoisesti sitä, mitä työntekijän terveyden ja työhönohastuksen kannalta on otettava huomioon työssä, jossa joudutaan kuljettamaan käsin taakkoja.

Sopimuksen on ratifioinut 22 maata, Länsi-Euroopan maista Ranska, Italia, Portugali ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 74/1974) on todettu työturvallisuuslain (299/58), työsopimuslain (320/70) ja nuorten työntekijöiden suojelusta annetun lain (669/67) sekä lain jolla kielletään pitämästä nuoria naisia eräissä

lastaus- ja purkaustöissä (105/30) sisältävän periaatteiltaan senkaltaisia määräyksiä, jotka vastaavat yleissopimusta.

Lainsäädännön määräysten yleisluontoisuuden vuoksi sopimusta ei ehdotettu hallituksen esityksessä ratifioitavaksi. Myös muissa pohjoismaissa on katsottu, etteivät sopimusmääräykset vastaa nykyaikaisen tasa-arvotavoitteen sisältöä. Näistä syistä sopimuksen ratifiointia ei voida pitää aiheellisenä.

Sopimusjaoston työntekijäjäsen katsoo, että ratifiointiesteitä ei ole ja että sopimus olisi ajankohtaisuutensa vuoksi ratifioitava. Sitä seikkaa sinänsä, että sopimus sisältää määräyksiä nuorten ja naisten suojelemiseksi liian raskailta kantamuksilta, ei voida pitää tasa-arvoperiaatteen vastaisena.

8.6. Siirtotyöläiset ja ulkomaalaiset työntekijät

Sopimus (nro 97), joka koskee muuttavia työntekijöitä, 1949

Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu antamaan ILO:lle ja muille sen jäsenvaltioille tietoja ulkomaalaisen työvoiman määrästä ja niitä koskevista sääöksistä, järjestämään ulkomaalaisten työntekijäin neuvonnan, ehkäisemään harhaanjohtavaa maasta- tai maahanmuuttoa koskevan propagandan, soveltamaan työ- ja sosiaalilainsäädäntöä ulkomaalaisiin työntekijöihin samojen periaatteiden mukaan kuin omiin kansalaisiin sekä yhteistyöhön työnvälitysasioissa muiden jäsenvaltioiden vastaavien elinten kanssa.

Sopimuksen on ratifioinut 38 maata. Pohjoismaista Norja ja muista Länsi-Euroopan maista Belgia, Kypros, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Italia, Hollanti, Portugali, Espanja ja Englanti.

Sopimus kuuluu ILO:n erityisesti valvomiin sopimuksiin.

Hallituksen esityksessä (HE 19/1951) todettiin, ettei maamme työnvälitystä koskeva lainsäädäntö ollut sopimuksen määräysten edellyttämällä tasolla.

Erityisiin toimenpiteisiin sopimuksen ratifiointiedellytysten luomiseksi ei katsottu olevan tarpeen ryhtyä siitä syystä, että sopimuksella tarkoitettua siirtotyövoimaa Suomessa ei varsinaisesti ollut.

Sopimuksen alaa koskeva lainsäädäntö on nyttemmin keskeisiltä periaatteiltaan sopusoinnussa sopimuksen kanssa (mm. ulkomaalaislaki 400/83, työnvälityslaki 246/59 ja laki siirtolaisvälityksestä 11/56). Sopimus näyttäisi näin ollen olevan ratifioitavissa. ILO:n myöhemmin hyväksymä ulkomaalaisia työntekijöitä koskeva sopimus nro 143 soveltuu kuitenkin Suomen olosuhteissa paremmin toteutettavaksi. Tästä syystä puolletaan ensisijassa viimeksi mainitun sopimuksen ratifiointia.

Sopimus (nro 143), joka koskee siirtolaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä sekä ulkomaalaisten työntekijöiden yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhtäläisen kohtelun edistämistä, 1975

Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu kunnioittamaan ulkomaalaisten työntekijöiden ihmisoikeuksia. Sopimus sisältää määräyksiä ulkomaalaisten laittomasta palvelukseen otosta ja työnvälityksestä ja sen rangaistavuudesta sekä työluvan peruuttamisen edellytyksistä, ulkomaalaisen tasaver-
taisesta kohtelusta työsuhteessa, työnvälitystoiminnassa ja uudelleenkou-
lutuksessa sekä työ- ja sosiaalilainsäädäntöä sovellettaessa (I osa). So-
pimuksen II osa sisältää määräyksiä ulkomaalaisia koskevasta politiikasta,
jota sopimuksen tämän osan ratifioiva valtio sitoutuu noudattamaan.

Sopimuksen on ratifioinut 15 maata. Pohjoismaista Ruotsi (osa I, 1982 ja osa II, 1986) sekä Norja (osa II, 1979). Muista Länsi-Euroopan maista sopimuksen ovat ratifioineet Kypros, Italia, San Marino ja Portugali.

Sopimus kuuluu ILO:n erityisesti valvomiin sopimuksiin.

Hallituksen esityksessä (HE 163/1976) sopimuksen ratifioinnin esteeksi on todettu muun muassa se, ettei maassamme ole säädely sopimuksen mukai-
sesti laittoman maahanmuuton valvontaa (sopimuksen 2 ja 3 artikkelit), lait-
tomasti maahan tulleiden työntekijöiden työllistämisen ehkäisemistä (6 ar-
tikla) ja oleskeluluvan peruuttamista työsuhteen päättyessä (8 artikla).

Sopimuksen II osan siirtolaisia koskevaa kansallista politiikkaa käsittelevien määräysten osalta todetaan muun muassa, ettei maassa ole viranomaista, jolle ulkomaalaisten työntekijöiden asioiden hoito kuuluisi.

Suomen lainsäädäntö, erityisesti huomioonottaen ulkomaalaislain (400/83) määräykset ja viranomaiskäytännön, vastaavat sopimusta siinä määrin, että sopimus on ratifioitavissa.¹⁾

8.7. Työvoimapolitiikka ja työasiain hallinto

Sopimus (nro 88), joka koskee työnvälityksen järjestelyä, 1948

Sopimuksen on ratifioinut 70 maata, Pohjoismaista Norja, Ruotsi ja Tanska sekä muista Länsi-Euroopan maista Belgia, Kypros, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Italia, Luxemburg, Malta, Hollanti, Espanja ja Sveitsi, San Marino sekä Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 36/1950) on todettu, että mikäli hallituksen eduskunnalle antama esitys uudeksi työnvälityslainsiksi tulee hyväksytyksi voidaan sopimuksen asettamat tehtävät ottaa työnvälitysverkoston hoidettavaksi.

Suomen sopimuksen alaa koskeva lainsäädäntö nyttemmin vastaa sopimusta siinä määrin, että sopimus on ratifioitavissa.²⁾

8.8. Merenkulku ja kalastajat

Yleissopimus (nro 146), joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa, 1976

Yleissopimuksessa säädetään palkallisen vuosiloman antamisesta merenkulkijoille. Sopimuksella uudistetaan vuonna 1949 hyväksytty sopimus nro 91. Uuden sopimuksen valmistelussa on otettu huomioon sopimuksen nro 132 määräykset.

1) Ks. liitteenä oleva ehdotus hallituksen esitykseksi.

2) Ks. liitteenä oleva ehdotus hallituksen esitykseksi.

Sopimuksessa tarkoitettulla merenkulkijalla tulee olla oikeus palkalliseen vuosilomaan. Se ei saa vuoden palveluajalta olla 30 päivää lyhyempi. Tätä lyhyempi palvelusaika oikeuttaa vastaavasti suhteellisesti lyhyempään lomaan. Loman ajalta maksettavan palkan tulee olla vähintään ennen lomalle lähtöä maksetun palkan suuruinen. Palkallisen vuosiloman tulee pääsääntöisesti olla yhdenjaksoinen. Merenkulkijaa ei ilman hänen suostumustaan voi vaatia pitämään lomaa muualla kuin siellä, missä hänet otettiin työhön, ellei laissa tai työehtosopimuksessa ole toisin määrätty.

Sopimuksen on ratifioinut 10 maata, pohjoismaista Ruotsi ja muista Länsi-Euroopan maista Hollanti, Portugali, Ranska ja Italia.

Hallituksen esityksessä (HE 65/1978) todettiin, että sopimusta ei voitu ratifoida, koska lainsäädäntö ei kaikilta osin vastannut sopimuksen vaatimuksia.

Yleissopimuksessa käsitellyistä asioista on säädetty merimiesten vuosilomalaissa (433/84). Lakia valmisteltaessa on yleissopimuksen määräykset otettu huomioon. Lainsäädäntö vastaa sopimuksen määräyksiä siten, että sopimus on ratifioitavissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että ratifiointitoimenpiteisiin tulisi ryhtyä.¹⁾

Yleissopimus (nro 125), joka koskee kalastajien pätevyyskirjoja, 1966

Sopimus koskee aluksia, joiden bruttovetoisuus on vähintään 25 rekisteritonnia ja joita käytetään suolaisessa vedessä tapahtuvaan merikalastukseen. Sopimus koskee ensisijassa valtamerikalastusta.

Sopimuksen on ratifioinut 9 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia ja Ranska.

Hallituksen esityksessä (HE 15/1969) todettiin, että valtamerikalastusta koskevalla sopimuksella oli Suomen oloissa vähäinen merkitys. Kalastusalusten päällystön tutkinnon laajentaminen olisi lisäksi merkinnyt kalastajaväestön toimeentulomahdollisuuksien kaventumista. Näin ollen sopimus ei ollut ratifioitavissa.

¹⁾ Ks. liitteenä oleva ehdotus hallituksen esitykseksi.

Suomessa ei nykyisin harjoiteta merkittävässä määrin eikä säännöllistä valtamerikalastusta. Sopimuksella olisi näin ollen vain rajoitettua merkitystä. Koska suunnittelun alaisenakaan ei ole merikalastuksen laajentaminen nykyisestä, ei yleissopimuksen ratifiointiin ole aihetta.

Yleissopimus (nro 126), joka koskee laivaväen asuntoja kalastuksessa, 1966

Sopimus koskee kaikkia merellä käytettäviä konevoimalla toimivia aluksia, joita käytetään merikalastukseen ja jotka ovat vetoisuudeltaan vähintään 75 tonnia tai vaihtoehtoisesti pituudeltaan vähintään 24.4. metriä. Sopimus sisältää määräyksiä laivaväen asunnoista ja niiden varusteista.

Sopimuksen on ratifioinut 14 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Tanska, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Hollanti, Norja, Espanja ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 15/1969) todettiin, ettei Suomessa oltu rekisteröity sellaisia aluksia, joissa sopimuksen sisältämiä määräyksiä voitaisiin noudattaa. Tämä ja Suomen kalastuselinkeinon laatu huomioonottaen sopimusta ei katsottu voitavan ratifioida.

Asetusta laivaväen asuintiloista aluksella (518/76) ei sovelleta kalastusaluksiin. Toisaalta Suomessa ei ole rekisteröity yhtään sellaista kalastusalusta, johon voitaisiin edellyttää sovellettavan yleissopimuksen sisältämiä määräyksiä. Näin ollen sopimusta ei voitaisi Suomessa soveltaa. Sopimuksen ratifiointia ei tämän vuoksi voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Sopimus (nro 113), joka koskee kalastajien lääkärintarkastusta, 1959

Sopimuksessa säädetään kalastusaluksissa työskentelemään ryhtyvien lääkärintarkastuksesta. Sopimuksen määräyksistä voidaan poiketa asianomaisen viranomaisen päätöksellä sellaisten alusten kohdalla, jotka eivät tee merellä yli kolme päivää pitempiä matkoja. Sopimuksen mukaan ketään ei saa ottaa toimeen kalastusalukseen ellei hän esitä viranomaisen hyväksymää lääkärintodistusta, jossa hänet osoitetaan sopivaksi ko. työhön.

Sopimuksen on ratifioinut 21 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Norja (1980) ja Espanja.

Hallituksen esityksessä (HE 58/1961) todettiin, että silloinen asetus merimiehen lääkärintarkastuksesta (157/52) ei täyttänyt sopimuksen määräyksiä, joten sopimus ei toistaiseksi ollut ratifioitavissa.

Asetusta (157/52) merimiehen lääkärintarkastuksesta ei sovelleta henkilöön, joka otetaan toimeen kalastusalueeseen, jonka toiminta-alue ei ulotu Itämeren ulkopuolelle. Asetuksen soveltamisalan laajentamista ei toistaiseksi ole pidetty tarpeellisena, minkä vuoksi sopimuksen ratifiointiin ei edelleenkään ole edellytyksiä.

Sopimus (nro 114), joka koskee kalastajien työsopimuksia, 1961.

Sopimus koskee rekisteriin merkittyä venettä tai laivaa, jota käytetään merikalastuksessa. Sopimus antaa asianomaisille viranomaisille mahdollisuuden vapauttaa tietyn tyyppiset kalastusalueet määräysten soveltamisesta. Kalastajalla tarkoitetaan jokaista kalastusalueessa palveluksessa olevaa henkilöä, riippumatta työn laadusta. Sopimus sisältää määräyksiä menettelystä, jota on noudatettava kalastajien työsopimuksia tehtäessä, sopimuksen sisällöstä ja lakkaamisesta.

Sopimuksen on ratifioinut 19 maata, Länsi-Euroopan maista Belgia, Kypros, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Hollanti, Espanja ja Englanti.

Hallituksen esityksessä (HE 58/1961) todetaan, että merimiesten työsopimuksia säätelevä merimieslaki (341/55), nykyisin (432/78), ei koske aluksia, joissa työskentelee vain työnantajan perheenjäseniä. Niin ikään on todettu, että laki merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloinimisesta (258/37) ja sen täytäntöönpanosta annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (385/37) eivät koske kalastajan tehtäviin otettua henkilöä. Koska Suomen lainsäädäntö ei täyttänyt sopimuksen määräyksiä, sopimus ei ollut toistaiseksi ratifioitavissa.

Yksinomaan kalastajien työsopimuksia koskevia säännöksiä lainsäädännössämme ei ole. Kuitenkin merimieslain (423/78) nojalla kalastusalan työnantajan ja työntekijän tulee tehdä kirjallinen työsopimus. Jos työtä tehdään säännöllisesti muualla kuin aluksessa, työsopimuslain mukaan voi tulla kysymykseen muukin työsopimus. Merimieslaki ei kuitenkaan koske alusta, jossa ainoastaan laivaisännän perheeseen kuuluvat henkilöt työskentelevät. Sopimusta ei näin ollen sovelleta siinä määrin, että se olisi ratifioitavissa.

8.9. Muut sopimukset

Sopimus (nro 107), joka koskee itsenäisissä maissa alkuasukkaana ja muiden heimoasteella tai vastaavissa oloissa elävien väestöryhmien suojelua ja sulauttamista, 1957

Sopimuksella säädellään heimoasteella olevien väestöryhmien asema, joiden sosiaalisten ja taloudellisten olojen kehitysaste on alhaisempi kuin maan muiden väestöryhmien ja joiden asema määräytyy vain tapojen tai perimätiedon tai erikoislainsäädännön mukaan.

Sopimuksen on ratifioinut 26 maata, Länsi-Euroopan maista Portugali.

Hallituksen esityksessä (HE 39/1959) on todettu, että sopimuksella ei ole välitöntä merkitystä Suomen kannalta eikä sitä näin ollen ehdoteta hyväksyttäväksi.

Suomessa ei ole sopimuksessa tarkoitettuja väestöryhmiä, sopimuksella ei näin ollen ole välitöntä merkitystä Suomen kannalta. Sopimuksen uudistaminen on ILO:ssa vireillä. Näistä syistä sopimuksen ratifiointi ei ole aiheellista.

LIITE 1.

Alustava luonnos hallituksen esitykseksi,
jota ei ole sopimusjaostossa yksityiskoh-
taisesti käsitelty (25.8.1986)

Hallituksen esitys Eduskunnalle
eräiden Kansainvälisessä työkon-
ferenssissa hyväksyttyjen yleis-
sopimusten johdosta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotukset seuraavien Kansainvälisen työ-
järjestön (ILO) yleiskokouksessa Kansainvälisessä työkon-
ferenssissa hyväksyttyjen yleissopimusten hyväksymisestä:

Työnvälityksen järjestelyä koskeva yleissopimus nro 88
vuodelta 1948 velvoittaa jäsenvaltion ylläpitämään julkis-
ta ja maksutonta työnvälitystä. Työnvälityksen keskeinen
tavoite on varmistaa paras mahdollinen työmarkkinoiden
rakenne ja sen tulee liittyä kansalliseen täystyöllisyyttä
turvaavaan ja tuotantovoimia kehittävään ohjelmaan. Sopi-
muksessa on lisäksi määräyksiä, jotka koskevat työnanta-
jien ja työntekijöiden edustajien yhteistoimintaa, työn-
välityksen järjestämistä, tehtäviä, henkilökuntaa ja toi-
mintaperiaatteita.

Ulkomaalaisia työntekijöitä koskeva yleissopimus nro 143
vuodelta 1975 sisältää määräyksiä siirtolaisuuteen liitty-
vien väärinkäytösten estämisestä ja ulkomaalaisten työntek-
ijöiden yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhtäläisen kohte-
lun edistämisestä. Sopimus edellyttää, että jäsenvaltio kun-
nioittaa ulkomaalaisten työntekijöiden ihmisoikeuksia, sel-
vittää maassa olevien ulkomaalaisten työntekijöiden aseman
ja ryhtyy asian vaatimiin toimiin. Työsuhdeturvan, työttö-
myystyön ja uudelleen koulutuksen osalta kohtelun on oltava
yhdenvertaista maan kansalaisten kanssa. Sopimus sisältää
myös maassa oleskelua ja työlupaa koskevia määräyksiä.

Yleissopimus nro 47 vuodelta 1935, joka koskee 40 tunnin työviikkoa, edellyttää mainitun työviikon toteuttamista siten, että työntekijän elintaso ei alene.

Palkallisia vuosilomia koskevaa yleissopimusta nro 132 vuodelta 1970 sovelletaan kaikkiin työntekijöihin merenkulkijoita lukuun ottamatta. Sopimuksen mukaan tulee jokaisen henkilön, jota sopimus koskee saada määrätyn pituinen palkallinen vuosiloma, joka vuoden palvelusajalta ei saa olla kolmea viikkoa lyhyempi. Palvelusajan ollessa tätä lyhyempi, tulee henkilön saada palkallinen vuosiloma, joka on suhteellisesti lyhyempi.

Sopimus nro 79 vuodelta 1946, joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä, koskee kaikkea muuta paitsi teollisuus ja maataloustyötä, ja se kieltää alle 18-vuotiaan henkilön yötyön.

Merenkulkijain palkallista vuosilomaa koskevan yleissopimuksen (nro 146 vuodelta 1976) mukaan merenkulkijoilla tulee olla oikeus palkalliseen vuosilomaan, jonka vähimmäispituus määrätään erikseen. Loma ei kuitenkaan vuoden palvelusajalta saa olla 30 päivää lyhyempi. Vuotta lyhyempi työssäoloaika oikeuttaa vastaavasti suhteellisesti lyhyempään palkalliseen vuosilomaan.

Sopimukset tulevat voimaan ne ratifioivan valtion osalta 12 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin ratifiointi on rekisteröity. Jäsenvaltio voi irtisanoa ratifioimansa sopimuksen 10 vuoden kuluttua siitä päivästä, jolloin ratifiointi on tullut voimaan ja tämän jälkeen 10-vuotiskausittain.

Suomen lainsäädäntö vastaa sopimuksen määräyksiä, eikä lainsäädännöllisiä esteitä sopimusten hyväksymiseen siten ole.

Sisällysluettelo	Sivu
YLEISPERUSTELUT	1
1. Asian valmistelu	1
2. Nykytilanne ja sopimusten merkitys	1
2.1. Sopimus (nro 88), joka koskee työnvälityksen järjestelyä	1
2.2. Sopimus (nro 143), joka koskee ulkomaalaisia työntekijöitä	2
2.3. Sopimus (nro 47), joka koskee 40 tunnin työviikkoa	3
2.4. Sopimus (nro 146), joka koskee merenkuljain palkallista vuosilomaa	4
2.5. Sopimus (nro 132), joka koskee palkallista vuosilomaa	4
2.6. Sopimus (nro 79), joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
1. Sopimus (nro 88), joka koskee työnvälityksen järjestelyä vuodelta 1948	7
1.1. Asian valmistelu	7
1.2. Sopimuksen sisältö	7
1.3. Sopimuksen suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön	9
2. Yleissopimus (nro 143), joka koskee ulkomaalaisia työntekijöitä (täydentävät määräykset), 1975	12
2.1. Asian valmistelu	12
2.2. Yleissopimuksen sisältö	13
2.3. Yleissopimuksen määräysten suhde Suomen lainsäädäntöön	17
3. Sopimus (nro 47), joka koskee 40 tunnin työviikkoa, vuodelta 1935	20
3.1. Asian valmistelu	20
3.2. Sopimuksen sisältö	21
3.3. Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön	21

4. Sopimus (nro 146), joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa, vuodelta 1976	22
4.1. Asian valmistelu	22
4.2. Sopimuksen sisältö	23
4.3. Sopimusmääräysten suhde Suomen lainsäädäntöön	24
5. Sopimus (nro 132), joka koskee palkallista vuosilomaa, vuodelta 1970	25
5.1. Asian valmistelu	26
5.2. Sopimuksen sisältö	26
5.3. Sopimusmääräysten suhde Suomen lainsäädäntöön	28
6. Sopimus (nro 79), joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä	31
6.1. Asian valmistelu	31
6.2. Sopimuksen sisältö	32
6.3. Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön	33
7. Yleissopimusten voimaan-tulo ja irtisanominen	35
8. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	35

YLEISPERUSTELUT

1. A s i a n v a l m i s t e l u

Suomen ILO:n neuvottelukunta on Suomen ratifioiman yleis-sopimuksen, joka koskee kolmikantaneuvotteluja, joiden tarkoituksen on edistää työtä koskevien kansainvälisten normien noudattamista (nrö 144), edellyttämin tavoin selvittänyt mahdollisuudet ratifioida eräitä kansainvälisessä työkonferenssissa aiemmin hyväksyttyjä sopimuksia. Eduskunta on aiemmin käsitellyt sopimuksen Kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussäännön 19 artiklan edellyttämällä tavalla ja todennut, ettei lainsäädäntö ja kansallinen käytäntö tuolloin vastannut sopimuksia siinä määrin, että ne olisi voitu ratifioida. ILO-neuvottelukunta on sen sopimusjaoston laatimaan selvitykseen viitaten (ILO-ASIA-KIRJOJA 1986:1) esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle, että ministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin tässä esityksessä tarkoitettujen yleissopimusten ratifioimiseksi.

2. N y k y t i l a n n e j a s o p i m u s t e n m e r k i t y s

2.1. Sopimus (nro 88), joka koskee työnvälityksen järjestelyä

Valtion ylläpitämä työnvälitysorganisaatio on järjestetty lailla (77/73) ja asetuksella (80/73) työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta. Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnon tehtävänä on lain mukaan lisäksi muun muassa työvoimapolitiikan alueellinen suunnittelu, ammatinvalinnanohjaus ja työllisyyden ylläpitäminen ja työllisyydesturvan järjestäminen. Maa on tätä tarkoitusta varten jaettu työvoimapiireihin ja paikallishallintoa varten niiden alaisiin työvoimatoimistoihin.

Työnvälityslain (246/59) mukaan valtio harjoittaa työnvälitystoimintaa edistääkseen työvoiman tarkoituksenmukaista työhön sijoittumista ja tasapainon aikaansaamista työmarkkinoilla. Työnvälityksen johto ja valvonta kuuluu työvoimaministeriölle ja se on maksutonta.

Työnvälityslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (247/59) mukaan työvoimaministeriön on erityisesti huolehdittava siitä, että työnvälitysverkosto on työnvälitystä koskevissa asioissa jatkuvasti yhteydessä työmarkkinaosapuolia edustaviin järjestöihin. Ministeriössä on työnvälitysaslain neuvottelukunta, johon kuuluu työnantajien ja työntekijöiden edustajat.

Työllisyyslain (946/71) mukaan valtion tulee kansalaisten toimeentulon turvaamiseksi ja vakaan taloudellisen kasvun ylläpitämiseksi edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoittumista eri aloilla ja alueilla. Ammatinvalinnan järjestämisestä ja tehtävistä on säädetty laissa ammatinvalinnanohjauksesta (43/60).

Säännökset vastaavat sopimuksessa olevia määräyksiä työnvälityksen järjestämisestä, tehtävistä ja tavoitteista sekä yhteistoiminnasta työmarkkinaosapuolten kanssa.

2.2. Sopimus (nro 143), joka koskee ulkomaalaisia työntekijöitä

Työnvälitystä koskevassa lainsäädännössä ei ole erityisesti ulkomaalaisia koskevia säännöksiä. Työnvälityslaissa olevat valtion harjoittamaa työnvälitystä koskevat määräykset soveltuvat myös ulkomaalaiseen. Lain mukaan luvaton työnvälitys on rangaistava teko.

Ulkomaalaisen maahantuloa ja työilupaa säätelee ulkomaa-laislaki (400/83) ja ulkomaalaisasetus (252/84). Ulkomaa-laisella, joka saapuu maahan ansiotyöhön, tulee maahan

saapuessaan olla työlupa. Maahan saapumisen jälkeen työlupa voidaan antaa vain erityisestä syystä. Maassa asuvan ulkomaalaisen, joka ei aikaisemmin ole ollut ansiotyössä, on ennen työhön ryhtymistä hankittava työlupa. Työnantajan on ennen työsuhteen alkamista varmistauduttava, että ulkomaalaisella työntekijällä on työlupa. Ennen työluvan myöntämistä on hankittava työvoimaministeriön lausunto.

Suomen työlaainsäädännössä ei ole erikseen ulkomaalaisia koskevia säännöksiä, joten ulkomaalaiset työntekijät ovat työsuhteen ehtojen, työsuojelun, työttömyys- ja muun sosiaaliturvan osalta samassa asemassa suomalaisten työntekijöiden kanssa.

Eräissä sosiaalietuuksia koskevissa laeissa, kuten lapsilisälaissa (541/48), elatusturvalaissa (122/77) ja invalidihuoltolaissa (907/46) sekä invaliidirahalaissa (374/51) on kuitenkin eräitä kansalaisuuteen liittyviä edunsaamisen rajoituksia.

Suomessa voimassa olevat säännökset vastaavat yleissopimuksen määräyksiä siinä laajuudessa, että sopimuksen ratifioinnille ei ole estettä.

2.3. Sopimus (nro 47), joka koskee 40 tunnin työviikkoa

Työaikaa sääntelevän yleislain, työaikalain (604/46) mukaan säännöllinen viikottainen työaika on 40 tuntia. Eräissä tapauksissa työaika voi kuitenkin olla tätä pitempi. Niin sanotun periodityön ollessa kysymyksessä ei viikottaista työaikaa ole rajoitettu. Työaikalain lisäksi työaikaa säädellään lukuisissa erityisalaja koskevissa työaikalaeissa. Niin ikään työehtosopimuksissa on määräyksiä työajasta.

Vaikka kaikilla aloilla ei 40 tunnin työviikkoa ole toteutettu, on sopimuksen edellyttämät periaatteet kuitenkin hyväksytty Suomessa voimassa olevassa työaikaa koskevassa lainsäädännössä ja työehtosopimuksissa siten, että sopimus on ratifioitavissa.

2.4. Sopimus (nro 146), joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa

Merimiesten vuosilomalain (433/84) mukaan työntekijällä on oikeus saada vuosilomaa 2 1/6 arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta, tai jos työsuhde on jatkunut yli vuoden 2 1/2 arkipäivää täydeltä lomanmääräytymiskaudelta.

Laissa on lisäksi säännöksiä niistä päivistä, jotka poisao-losta huolimatta luetaan vuosilomaan oikeuttaviksi päiviksi sekä vuosiloman antamisesta. Suomalaiselle tai Suomessa asuvalle ei lomaa saa antaa muualla kuin jossakin Suomen satamassa. Pääsääntöisesti loman tulee olla yhdenjaksoinen. Ennen vuosiloman ajankohdan määrittämistä on työntekijälle tai tämän edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Vuosilomapalkka, jonka tulee vastata keskiansiota, on maksettava ennen loman tai sen osan alkamista.

Merimiesten vuosilomalain säännökset vastaavat yleissopimusta ja sopimus on näin ollen ratifioitavissa.

2.5. Sopimus (nro 132), joka koskee palkallista vuosilomaa

Työsuhteessa olevien työntekijöiden vuosiloma määräytyy vuosilomalain (272/73) mukaan. Erikseen on säädetty valtion virkamiesten ja muiden julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien henkilöiden vuosilomasta.

Vuosilomalain mukaan työntekijällä on oikeus saada vuosilomaa kaksi arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta ja, jos työsuhde on kestänyt yli yhden vuoden lomakautta edeltävän lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä, kaksi ja puoli arkipäivää. Vuosilomalaissa on myös säädetty sellaisista poissaolopäivistä, jotka lomaa määrättäessä otetaan huomioon työssäolopäivien veroisina.

Vuosilomapalkan osalta on vuosilomalaissa säädetty, että jos palkka on sovittu viikolta tai sitä pitemmältä ajalta, työntekijällä on oikeus saada tämä palkka myös vuosiloman ajalta. Muulle työntekijälle maksetaan keskimääräistä päiväpalkkaa vastaava palkka loman ajalta. Loma-ajan palkka on maksettava ennen loman alkamista.

Ennen vuosiloman ajankohdan määrittämistä on työntekijää tai tämän edustajaa kuultava. Loman on ns. talvilomaa lukuun ottamatta oltava yhdenjaksoinen. Erityisissä tapauksissa voidaan 12 arkipäivää ylittävä loma kuitenkin antaa yhdessä tai useammassa osassa.

Vuosilomalakia vastaavat säännökset ovat voimassa myös valtion virkamiesten ja muiden julkisoikeudellissa palvelussuhteessa olevien henkilöiden kohdalla. Näin ollen Suomessa voimassa oleva lainsäädäntö vastaa sopimuksen määräyksiä, joten sopimus on ratifioitavissa ilman lainsäädännön muutoksia.

2.6. Sopimus (nro 79), joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä

Nuoria työntekijöitä koskevat säännökset sisältyvät lakiin (669/67) ja asetukseen (508/86) nuorten työntekijäin suojelusta. Lain 5 § sisältää säännökset siitä, minkä ikäinen henkilö yleensä voidaan ottaa työhön. Lain 7 ja 8 §:ään sisältyvät sopimuksen alaan kuuluvat yötyön rajoittamista

koskevat säännökset. Niiden mukaan 15 vuotta täyttäneen nuoren työntekijän työaika on sijoitettava kello 6:n ja kello 21:n väliseen aikaan. Tästä voidaan kuitenkin eräin edellytyksin poiketa vuorotyössä 16 vuotta täyttäneen työntekijän osalta. Tällaiselle työntekijälle on annettava vähintään 14 tuntia käsittävä keskeyttämätön lepoaika vuorokaudessa. Alle 15-vuotiaan työntekijän työaika on sijoitettava kello 7:n ja 19:n väliseen aikaan ja työntekijälle on annettava vähintään 14 tuntia käsittävä keskeyttämätön lepoaika vuorokaudessa.

Laissa nuorten työntekijöiden suojelusta säädetään myös nuorelle työntekijälle toimitettavasta lääkärintarkastuksesta ja niistä luetteloista, joita kunkin työnantajan on pidettävä palveluksessaan olevista nuorista työntekijöistä.

Lainsäädäntö vastaa sopimuksen määräyksiä, joten sopimus on ratifioitavissa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimus (nro 88), joka koskee työväliityksen järjestelyä vuodelta 1948

- 1.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1948. Sopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 10.8.1950. Sen on ratifioinut 70 maata. Pohjoismaista sopimuksen ovat ratifioineet Norja, Ruotsi ja Tanska.

Eduskunta on aikaisemmin hallituksen esityksen HE 36/1950 vp. perusteella käsitellyt sopimusta. Hallituksen esityksessä todettiin, ettei sopimusta voitu esittää ratifioitavaksi, koska työväliitysjärjestely suurelta osaltaan pohjautui väliaikaisiin säännöksiin. Eduskunta totesi, ettei sopimusta tuossa vaiheessa voitu hyväksyä.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt asian ja katsoo, että noudattavana oleva lainsäädäntö ja käytäntö vastaavat sopimuksen määräyksiä. Tästä syystä neuvottelukunta on ehdottanut, että toimenpiteisiin sopimuksen ratifioimiseksi ryhdytään.

- 1.2. Sopimuksen sisältö

Sopimus sisältää määräykset työväliityksen järjestämisestä, tavoitteista työväliityksen organisaatiosta, yhteistyöstä työmarkkinaosapuolten kesken, työväliityksen tehtävistä, henkilökunnasta ja työväliityksen toimintaperiaatteista.

Sopimus velvoittaa sen ratifioineen valtion ylläpitämään julkista ja maksutonta työväliitysjärjestelmää. Työväli-

tyksen järjestämisen tulee olla osa kansallista politiikkaa, jonka tarkoituksena on turvata ja ylläpitää täys-työllisyyttä sekä kehittää tuotantovoimia (1 artikla).

Työnvälityksen tulee rakentua valvottuun alueelliseen organisaatioon. Työnvälitysorganisaation toiminnan tulee vastata talouselämän ja väestön tarpeita (2 artikla).

Sopimus edellyttää, että ryhdytään sopivaksi katsottuihin toimenpiteisiin neuvoa-antavien toimielimien luomiseksi työnantajien ja työntekijöiden edustajien yhteistoimintaa varten sekä työnvälitystä järjestettäessä, sen toiminnassa että työnvälityspolitiikkaa kehitettäessä. Näitä järjestelyitä tulee toteuttaa sekä kansallisella että alueellisella tasolla työnantajatahot ja työntekijätahot tasapuolisesti huomioonottaen. Yleisestä työnvälityspolitiikasta tulee neuvotella työnantajien ja työntekijöiden edustajien kanssa (4 ja 5 artikkelat).

Työnvälitys tulee organisoida siten, että taataan tehokkaasti työntekijöiden työhönottaminen ja työhönsijoittaminen. Työntekijöitä tulee auttaa saamaan sopivaa työtä ja työnantajia sopivia työntekijöitä. Työnhakijoiden tilanne tulee selvittää sekä huolehtia tarvittaessa ammatinvalinnanohjauksesta ja koulutuksesta sekä uudelleen koulutuksesta, hankkia työnantajilta tietoja avoimista työpaikoista, ohjata avoinna oleviin työpaikkoihin päteviä henkilöitä, järjestää työnhakijoiden työhönsijoittaminen myös eri toimintapisteidensä kesken ja ryhtyä sopiviin toimenpiteisiin ammatin vaihtamisen helpottamiseksi. Työvoiman liikkuvuutta tulee edistää, samoin siirtolaisuutta, mikäli asianomaiset valtiot keskenään asiasta niin sopivat. Edelleen tulee viranomaisien ja työmarkkinatahojen yhteistyössä koota työmarkkinatilannetta ja sen kehitystä kuvaavia tietoja ja huolehtia niiden saatavuudesta, olla yhteistoiminnassa työttömyysturvasta huolehtivien tahojen kanssa ja

osallistua tarvittaessa työllisyystilanteeseen suotuisasti vaikuttavien suunnitelmien laatimiseen (6 artikla).

Työnvälitysorganisaation tulee ottaa riittävässä määrin huomioon eri väestöryhmien, muun muassa vammaisten tarpeet sekä kehittää ammatinvalinnanohjausta erityisesti nuoria henkilöitä varten (7 ja 8 artikla).

Työnvälityshenkilöstön tulee olla riippumatonta ja pätevää. Henkilökunnan tulee saada tarpeellinen koulutus tehtäviinsä. Asianomaisten viranomaisten tulee määritellä henkilökunnan pätevyys ehdot (9 artikla).

Työnvälitysorganisaation ja muiden viranomaisten sekä työmarkkinatahojen tulee toimia yhteistoiminnassa työnvälitysjärjestelmän käyttämisen edistämiseksi. Asianomaisten viranomaisten tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tehokkaan yhteistoiminnan järjestämiseksi julkisen työnvälityksen ja yksityisen voittoa tavoittelemattoman työnvälityksen välillä (10 ja 11 artiklat).

Sopimukseen sisältyy määräyksiä siitä, että jäsenvaltio voi olla soveltamatta sopimusta osassa valtion aluetta sekä ILO:n perussäännön 35 artiklassa tarkoitettuja alueita koskevat erityismääräykset (12 ja 14 artikla).

Sopimukseen sisältyvät määräykset sen ratifioinnista ja rekisteröinnistä sekä sopimuksen voimaantulosta.

1.3. Sopimuksen suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön

Sopimuksen alaa koskevat ensi sijassa seuraavat säädökset:

Laki työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta (77/73), asetus työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta (80/73), työnvälityslaki (246/59), asetus työnvälityslain

täytäntöönpanosta (247/59), asetus työvoiman liikkuvuuden edistämisestä (949/71), laki erilläänasumisrahan maksamisesta (90/70) sekä työllisyyslaki (946/71) ja työllisyysasetus (948/71).

Sopimus velvoittaa valtion ylläpitämään julkista työnvälitysjärjestelmää alueorganisaatioineen. Työnvälityshenkilöstön pätevyydestä tulee huolehtia.

Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain mukaan työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnon tehtävänä on työvoimaministeriön alaisena huolehtia työvoima-asioiden alueellisesta hoitamisesta. Työvoimahallinnon tehtävänä on työvoimapolitiikan alueellinen suunnittelu, työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työvoiman käyttö julkisissa töissä sekä työllisyyden ylläpitäminen. Työvoimahallinnon virkojen ja toimien kelpoisuusehdoista on säädetty työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta annetussa asetuksessa.

Sopimuksen mukaan työnvälityksen tavoitteena tulee olla täystyöllisyys ja tuotantovoimien kehittäminen. Työnvälityksen tulee vastata talouselämän ja väestön tarpeita. Työvoiman liikkuvuutta tulee helpottaa. Työnvälityksen tulee olla maksutonta.

Työnvälityslain mukaan valtio harjoittaa työnvälitystointa edistääkseen työvoiman mahdollisimman tehokasta ja tarkoituksenmukaista työhön sijoittumista ja tasapainon aikaansaamista työmarkkinoilla. Työnvälitystoimen johto ja valvonta kuuluu työvoimaministeriölle. Työnvälityksen tehtävänä on lain mukaan palvella työmarkkinoita tehokkaasti siten, että työnantaja saa tarjottuun työpaikkaan sopivimman ja parhaan saatavissa olevan työntekijän ja työnhakija työtä, jota hän parhaiten kykenee suorittamaan. Valtion harjoittama työnvälitys on maksutonta. Laki sisältää mää-

räyksiä työntekijän siirtymisestä toiselle paikkakunnalle ja asuinpaikkakunnan vaihdosta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Sopimus edellyttää kiinteää yhteistyötä työnvälitysasioita hoitavien viranomaisten ja työmarkkinaosapuolten kesken. Työnvälityslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen mukaan työvoimaministeriön tulee huolehtia siitä, että työnvälityksen hoito on työnvälitysasioissa jatkuvasti yhteydessä työmarkkinaosapuolia edustaviin järjestöihin. Ministeriössä on valtioneuvoston asettama työnvälitysasioiden neuvottelukunta, johon tulee kuulua työnantajien ja työntekijöiden edustajat. Neuvottelukunta valvoo työnvälitysverkoston toimintaa ja tekee esityksiä työnvälitystoiminnan järjestelyä koskeissa asioissa.

Työllisyyslaissa valtion tehtäväksi on lisäksi säädetty kansalaisten toimeentulon turvaamiseksi ja parantamiseksi sekä vakaan taloudellisen kasvun ylläpitämiseksi edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainottamista eri aloilla ja alueilla. Valtion on työllisyyslain mukaan edelleen erityisesti työvoimapoliittisin toimenpitein pyrittävä edistämään työvoiman kysynnän ja tarjonnan sopeutumista työmarkkinoille ja työvoiman puutteen torjumiseksi. Työllisyyslaki sisältää määräykset työhön ohjauksesta, ammattikurssitoiminnasta, työttömien työllistämistoimenpiteistä, työ- sekä koulutustilaisuuksien järjestämisestä. Ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain mukaan valtio harjoittaa ammatinvalinnanohjausta auttaakseen yksilöä ratkaisemaan hänen ammatinvalintansa ja hänen ammatilliseen kehitykseensä liittyviä kysymyksiä. Ammatinvalinnanohjauksen johto ja valvonta kuuluu työvoimaministeriölle.

2. Yleissopimus (nro 143), joka koskee ulkomaalaisia työntekijöitä (täydentävät määräykset), 1975

2.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1975. Se on tullut kansainvälisesti voimaan 9.12.1978. Pohjoismaista sopimuksen ovat ratifioineet Ruotsi ja Norja, Ruotsi sopimuksen I lukua koskevin varauksin ja Norja II lukua koskevin varauksin.

Eduskunta on aikaisemmin käsitellyt sopimusta hallituksen esityksen (HE 163/1976 vp.) perusteella ja päättänyt tuolloin esityksen mukaisesti siihen, ettei yleissopimusta voitu tuossa vaiheessa hyväksyä. Eduskunnan päätös perustui tuolloin siihen, että lainsäädäntö ei vastannut sopimuksen vaatimuksia.

Sopimuksista on pyydetty lausunnot sisäasiainministeriön poliisiosastolta, työvoimaministeriöltä ja sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalihuolto- ja vakuutusosastolta sekä ulkomaalaishuoltokurssin johtajalta. Kaikki lausunnonantajat puoltavat toimenpiteitä sopimuksen ratifioimiseksi ja katsovat, että sen määräykset soveltuvat keskeisiltä osiltaan ulkomaalaisia koskevien asioiden kehittämisperiaatteeksi.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt sopimuksen ja katsoo osaltaan, että toimenpiteisiin sopimuksen ratifioimiseksi tulisi ryhtyä.

2.2. Yleissopimuksen sisältö

Yleissopimus sisältää määräykset siirtolaisuuteen liittyvistä väärinkäytöksistä ja ulkomaalaisten työntekijöiden tasavertaisesta kohtelusta.

Sopimuksen ratifioiva valtio velvoittautuu kunnioittamaan ulkomaalaisten työntekijöiden ihmisoikeuksia (1 artikla).

Jäsenvaltion tulee selvittää, onko sen alueella laittomasti palvelukseen otettuja ulkomaalaisia työntekijöitä. Samoin tulee selvittää, joutuvatko valtion alueella oleskelevat ulkomaalaiset työntekijät sellaisiin olosuhteisiin, jotka ovat ristiriidassa kansainvälisten velvoitteiden tai kansallisen lainsäädännön kanssa. Tämä koskee alueen kautta kulkevia, alueelle saapuvia ja maassa oleskelevia ulkomaalaisia työntekijöitä (2 artikla).

Laittoman siirtolaisuuden ja laittoman ulkomaalaisten työntekijöiden työhönoton ehkäisemiseksi tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Toimenpiteisiin tulee ryhtyä myös sen selvittämiseksi harjoitetaanko maassa järjestettyä laitonta siirtolaisvälitystä tai otetaanko palvelukseen laittomasti maahan tulleita ulkomaalaisia työntekijöitä. Jäsenvaltioiden tulee ryhtyä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla toimenpiteisiin tällaisia asioita koskevan tietojenvaihdon ja yhteistyön edistämiseksi. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena tulee olla työvoiman laitonta kauppaa harjoittavien henkilöiden asettaminen vastuuseen toiminnasta riippumatta siitä, mistä maasta käsin he toimivat (3 - 5 artiklat).

Kansallisella lainsäädännöllä tulee tehokkaasti selvittää ulkomaalaisten työntekijöiden laitton palvelukseenotto ja säätää ja soveltaa hallinnollisia, siviili- tai rikos-

oikeudellisia sanktioita, vankeusrangaistus mukaan lukien sopimuksen 2 artiklassa mainittujen väärinkäytösten estämiseksi. Työnantajan, joka asetetaan syytteeseen mainituista syistä tulee olla oikeus esittää näyttöä siitä, että hän on toiminut hyvässä uskossa (6 ja 7 artikla).

Työnantajien ja työntekijöiden edustavimpia järjestöjä on kuultava yleissopimuksessa tarkoitettua lainsäädäntöä koskevista asioista ja edellä kerrottujen väärinkäytösten poistamiseksi tarkoitetuista toimenpiteistä (7 artikla).

Laillisesti maassa asuneen ja työtä tehneen ulkomaalaisen työntekijän oleskelua ei saa pitää laittomana tai määräysten vastaisena ainoastaan sillä perusteella, että hän on menettänyt työpaikkansa. Työpaikan menettäminen sinänsä ei saa merkitä oleskeluluvan tai työluvan peruuttamista. Ulkomaalaisia työntekijöitä tulee kohdella yhdenvertaisesti maan kansalaisten kanssa työsuhdeturvaa, työttömyystöitä tai uudelleen koulutusta koskevista kysymyksistä (8 artikla).

Puuttumatta niihin toimenpiteisiin, joiden tarkoitus on säädellä työllisyystilanteesta johtuvaa muuttoliikettä ja maahanmuuttoa sekä palvelukseenottoa asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ulkomaalaista työntekijää ja hänen perhettään tulee sellaisissa tapauksissa, joissa tätä lainsäädäntöä ei ole noudatettu ja joissa hänen asemansa ei voida laillistaa kohdella yhdenvertaisesti kyseisten maan kansalaisten kanssa aikaisemmasta työsuhteesta johtuvien etuuksien osalta. Tämä koskee palkka-, sosiaaliturva- ja muita etuuksia. Työntekijöillä tulee olla oikeus saattaa edellä mainitut kysymykset asianomaisten viranomaisten käsiteltäväksi.

Mikäli työntekijä tai hänen perheensä karkoitetaan maasta eivät he ole vastuussa karkoituksesta aiheutuneista kustannuksista. Yleissopimus ei estä jäsenvaltioita antamasta henkilöille, jotka laittomasti asuvat tai työskentelevät maassa, oikeutta jäädä maahan ja hankkia laillinen työpaikka (9 artikla).

Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu harjoittamaan sellaista politiikkaa, jonka tarkoituksena on kansallisen käytäntöön ja kansallisiin oloihin soveltuvin menetelmin edistää yhtäläisiä mahdollisuuksia työpaikan, ammatin, sosiaaliturvan ja ammattiyhdistys- sekä kulttuurioikeuksien ja yksilöllisen ja kollektiivisen vapauden osalta ja taata nämä henkilöille, jotka ulkomaalaisina työntekijöinä tai heidän perheidensä jäseninä oleskelevat laillisesti jäsenvaltion alueella (10 artikla).

Yleissopimuksen 11 artiklassa määritellään sopimuksen toisessa osassa tarkoitetut ulkomaalaiset työntekijät. Sopimuksen toinen osa ei koske sellaisia työntekijöitä, jotka asuvat maassa ja käyvät työssä toisen valtion alueella, lyhyen aikaan maassa olevia taiteilijoita ja vapaiden ammattien harjoittajia, merimiehiä, henkilöitä, jotka ovat tulleet maahan erityistä koulutusta tai opetusta saamaan ja sopimusvaltion alueella toimivien järjestöjen tai yritysten työntekijöitä, jotka työnantajan pyynnöstä työskentelevät lyhyen aikaa maassa tiettyä ja rajoitettua komennustyötä varten.

Jäsenvaltioiden tulee kansallisiin olosuhteisiin soveltuvin menetelmin toimia yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ja asianomaisten toimielinten kanssa yhtäläiset mahdollisuudet yhtäläisen kohtelun takaavan politiikan hyväksymiseksi ja noudattamiseksi. Tässä tarkoituksessa tulee säätää lakeja, edistää opetusohjelmia ja kehittää asiaan liittyvää ulkomaalaisille työntekijöille

suunnattua tiedotustoimintaa, jonka tarkoituksena on tehokkaasti auttaa ulkomaalaisia työntekijöitä näille kuuluvien oikeuksien käyttämisessä ja tukea ulkomaalaisten työntekijöiden suojelemista.

Jäsenvaltioiden tulee kansallisen käytännön mukaisesti kumota säädökset ja muuttaa hallinnollisia määräyksiä tai menettelytapoja, jotka ovat ristiriidassa tämän politiikan kanssa. Yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa tulee luoda kansallisiin oloihin ja kansalliseen käytäntöön soveltuva sosiaalipolitiikka, joka antaa ulkomalaisille työntekijöille ja näiden perheille mahdollisuuden samoihin etuuksiin kuin kyseisen maan kansalaisilla on. Jäsenvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin avustaakseen ja tukeakseen ulkomaalaisten työntekijöiden ja heidän perheidensä pyrkimyksiä säilyttää kansallinen ja etninen identiteettinsä ja kulttuurisiteensä maahan, josta he ovat lähtöisin. Tähän liittyy lasten mahdollisuus saada äidinkielen opetusta, sekä taata yhtäläinen kohtelu työolojen suhteen kaikille ulkomalaisille työntekijöille, jotka suorittavat samaa työtä riippumatta työhön liittyvistä erityisehdoista (12 artikla).

Jäsenvaltio voi ryhtyä kaikkiin välttämättömiin toimenpiteisiin, jotka kuuluvat sen toimivaltaan, ja olla yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden kanssa helpottaakseen sen alueella asuvien ulkomaalaisten työntekijöiden perheiden uudelleenyhdistymistä. Perheeseen luetaan tässä tapauksessa aviopuoliso sekä huollettavat lapset ja vanhemmat (13 artikla).

Jäsenvaltio voi asettaa työpaikan vapaan valinnan ehdoksi, että ulkomaalainen työntekijä on laillisesti asunut ja tehnyt työtä kyseisen jäsenvaltion alueella määrätyn ajan. Tämä aika ei kuitenkaan saa olla kahta vuotta pidempi tai

mikäli kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä määrätään alle kahden vuoden pituinen sopimuskausi, asettaa ehdoksi, että työntekijän ensimmäisen työsopimuksen aika on kulunut umpeen. Kuultuaan asianmukaisesti työnantajan ja työntekijän edustavia järjestöjä jäsenvaltio voi antaa kyseisen jäsenvaltion alueen ulkopuolella hankitun ammattipätevyyden tunnustamista koskevia säännöksiä. Pääsyä tiettyihin töihin tai tehtäviin voidaan rajoittaa, mikäli tämä on kyseisen valtion etujen kannalta välttämätöntä (14 artikla).

Sopimuksen 3. osa sisältää loppumääräykset. Yleissopimus ei estä jäsenvaltioita tekemästä monenkeskisiä tai kahdenkeskisiä sopimuksia, joiden tarkoituksena on ratkaista yleissopimuksen soveltamisesta johtuvia ongelmia.

Jäsenvaltio, joka ratifioi yleissopimuksen voi ratifiointiin liitetyllä julistuksella jättää hyväksymättä sopimuksen ensimmäisen tai toisen osan. Julistuksen antanut jäsenvaltio voi milloin tahansa peruuttaa tämän julistuksen uudella julistuksella (15 ja 16 artikla).

2.3. Yleissopimuksen määräysten suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimuksen 2 - 7 artiklat sisältävät määräyksiä ulkomaa-laisten työntekijöiden laittomasta palvelukseenotosta ja työnvälityksestä sekä sen rangaistavuudesta. Siirtolaisvälityksestä annetun lain (11/56) ja -asetuksen (12/56) mukaan siirtolaisvälityksen harjoittaminen ilman lupaa ei ole sallittua. Työnvälityslain (246/ 59) ja -asetuksen (247/59) mukaan ei ole sallittu ilman lupaa välittää työntekijöitä ulkomailta Suomeen tai Suomesta ulkomaille.

Luvaton maahantulo, maassa oleskelu ja työnteko pyritään estämään viranomaisten valvontatoimenpitein. Ulkomaalaislain (400/83) mukaan rajalta voidaan käännyttää ulkomalainen, jolta puuttuu vaadittava työlupa. Pysyväisesti maahan aikovalta ulkomaalaiselta edellytetään tätä varten hankittua viisumia. Ensimmäistä työlupaa on haettava siinä maassa, jossa hakija pysyvästi asuu. Työnantajan tulee varmistautua siitä, että työlupa on myönnetty ja tehtävä työn alkamisesta ja päättymisestä ilmoitus poliisiviranomaisille. Poliisiviranomaiset ilmoittaa työn alkamisesta ja päättymisestä koskevat tiedot sisäasiainministeriölle.

Työnvälityslain mukaan laissa tarkoitetun työnvälityksen luvaton harjoittaminen on rangaistavaa. Lisäksi luvaton työntekijöiden välittäminen ulkomaille on sanktioitu vankeusrangaistuksin. Siirtolaisvälityksestä annetun lain mukaan lain määräysten rikkominen on sanktioitu sakkorangaistuksin. Mikäli rikos on tehty ansaitsemistarkoituksessa tai asianhaarat ovat muutoin raskauttavat minimirangaistuksena on yksi vuosi vankeutta.

Sopimuksen 7 artikla edellyttää työnantaja- ja työntekijätahojen kuulemista sopimuksessa tarkoitetuissa kysymyksissä. Ulkomaalaisen työvoiman käyttöön liittyvissä kysymyksissä neuvoa-antavana elimenä toimii työvoimaministeriön alainen työnvälitysasiain neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa ovat edustettuna keskeiset työmarkkinajärjestöt.

Sopimuksen 8 artikla sisältää määräyksen siitä, että laillisesti maassa asuvan ulkomaalaisen työpaikan menetys ei sinänsä muuta oleskelua laittomaksi, ja että työpaikan menettäminen ei samalla merkitse oleskelu- tai työluvan peruuttamista. Ulkomaalaisasetus ja ulkomaalaislaki sisältää määräykset työluvan antamisesta. Työlupa annetaan nimeltä mainitulle työnantajalle tai määrätynlaiseen työhön. Nou-

datetun käytännön mukaan se annetaan yleensä vähintään yhdeksi vuodeksi. Tilapäisen syyn, kuten työpaikan vaihdon tai työttömyyden ei katsota keskeyttävän kahden vuoden määräaika, jonka jälkeen lupa voi olla voimassa ilman määräaika ja rajoituksitta. Ulkomaalaislain mukaan työluvan peruuttamisesta voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Sopimuksen 9 artikla sisältää määräyksiä sosiaalietuuksista, muutoksenhausta päätöksiin ja karkoituskustannuksista. Laittomasti maassa työtä tekevän työhakemuksen käsittelyssä työluvan hakija rinnastetaan lausuntoa annettaessa ulkomailta käsin ensimmäistä työilupaa Suomessa hakevaan.

Suomessa työntekijänä olevan tai hänen perheenjäsenensä mahdolliset karkoittamiskustannukset maksetaan käytännössä valtion varoista.

Työsuojelulainsäädännössä ei työsuhdeturvan ja palkanmaksun osalta tehdä eroa Suomen kansalaisten ja ulkomaalaisten välille. Työttömyyskassoista annetussa laissa ei ole kansallisuusrajoituksia. Myöskään sosiaalivakuutuslain säädännön muissa osissa ei ole kansalaisuusrajoituksia, jotka olisivat ristiriidassa sopimuksen kanssa.

Sosiaalietuuksia koskevassa lainsäädännössä on kuitenkin eräitä kansalaisuusrajoituksia, jotka ovat ristiriidassa sopimuksen periaatteiden kanssa. Lapsilisälain (541/48) mukaan lapsilisän suorittamisen edellytyksenä ulkomaalaiselle lapselle on, että hänen huoltajansa on henkikirjoitettu Suomessa kahtena peräkkäisenä vuonna välittömästi ennen lapsilisäilmoituksen tekemistä. Elatusturvalain (122/77) mukaan elatustuen suorittamisen edellytyksenä on, että lapsella tai ainakin toisella hänen vanhemmistaan

on Suomen kansalaisuus tai turvapaikkaoikeus Suomessa. Invalidihuoltolain (907/46) mukaan invalidihuoltoa myönnetään vain invalidille, joka on Suomen kansalainen ja vakinaisesti asuu Suomessa. Invalidirahalain (374/51) mukaan invalidirahaa suoritetaan vain Suomessa vakinaisesti asuvalle invalidille, joka on Suomen kansalainen. Koska tässä mainitut säädökset eivät vastaa sopimuksen periaatteita hallituksen tarkoituksena on aikanaan erikseen antaa eduskunnan käsiteltäväksi ehdotukset mainittujen lakien muuttamisesta.

Sopimuksen toisessa osassa käsitellään kysymyksiä, jotka liittyvät meillä ulkomaalaislakiin ja -asetukseen ja ulkomaalaishuoltolain tehtäviin. Työvoimaministeriön yhteydessä toimivan siirtolaisasiain neuvottelukunnan tehtävänä on huolehtia osaltaan sopimuksen 12 artiklassa mainittuja tehtäviä.

Edellä selostetut määräykset vastaavat sopimusmääräyksiä siinä laajuudessa, ettei sopimuksen ratifioimisella enää ole estettä.

3. Sopimus (nro 47), joka koskee 40 tunnin työviikkoa, vuodelta 1935

3.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1935. Se on tullut kansainvälisesti voimaan 23.6. 1957. Sopimuksen on ratifioinut kahdeksan maata. Pohjoismaista sopimuksen ovat ratifioineet Ruotsi ja Norja.

Hallitus on vuonna 1937 ILO:n perussäännön 19 artiklan edellyttämin tavoin saattanut eduskunnalle tiedoksi tämän sopimuksen (HE 34/1937 vp.). Hallituksen tiedonannossa

todettiin, ettei sopimusta ollut tuolloin mahdollista ratifioida Suomessa. Tämä johtuu siitä, että hallituksen käsityksen mukaan tilanne Suomessa poikkesi kehittyneissä teollisuusmaissa vallitsevasta tilanteesta eikä työllisyys- tai tuotannon rationalisoinnista ja mekanisoinnista johtuvista syistä ollut siinä määrin kehittynyt kuin vanhemmissa teollisuusmaissa. Ilmasto-olosuhteet ja matkojen pituus ja niiden teollisuustyölle aiheuttamat vaikeudet huomioon ottaen ei ollut edellytyksiä työajan yleiseen lyhentämiseen teollisuudessa 40 tunniksi.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt asian ja puoltaa sopimuksen ratifioimista.

3.2. Sopimuksen sisältö

1 artikla. Sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio hyväksyy periaatteen 40 tunnin työviikon toteuttamisesta siten, että se ei aiheuta työntekijän elintason alenemista ja ryhtymisen toimenpiteisiin, joiden katsotaan johtavan mainittuun päämäärään.

Sopimuksen 2 - 7 artikloissa ovat sopimuksen loppumääräykset. Sopimuksen ratifioinnit on irtisanottavissa kymmenvuotiskausittain.

3.3. Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus velvoittaa jäsenvaltion asettamaan tavoitteeksi 40 tuntisen työviikon toteuttamisen kaikilla työaloilla.

Suomessa työaikaa on sekä lainsäädännöllä että työehtosopimuksin jatkuvasti lyhennetty siten, että lakisääteinen työaika tällä hetkellä vaihtelee eri aloilla 37,25 tunnin ja 45 tunnin välillä. Työaikaa koskeva yleislaki on työaikalaki (604/46). Lain mukainen säännöllinen työaika on

enintään 40 tuntia viikossa. Työaikaa on säädelty lisäksi seuraavin säädöksin: asetus työaikalain soveltamisesta valtion virkamiehiin (472/68), asetus työaikalain soveltamisesta kunnallisiin viranhaltujiin (782/75), talonmies-ten työaikalaki (284/70), säännöllinen työaika keskimäärin 40/44 tuntia viikossa, kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalaki, säännöllinen työaika enintään 40 tuntia viikossa, laki nuorten työntekijöiden suojelusta (669/67), 15 vuotta nuoremman työntekijän työaika enintään 36 tuntia viikossa, maatalouden työaikalaki (31/70), säännöllinen työaika 45 tuntia/50 tuntia viikossa, kotieläinten hoito-työssä kuitenkin 56 tuntia viikossa, laki työajasta kotimaan liikenteen aluksissa (248/82), säännöllinen työaika enintään 40 tuntia viikossa, laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta (951/77), säännöllinen työaika kahden viikon pituisen ajanjakson aikana yhteensä enintään 90 tuntia.

Kaikilla työaloilla ei Suomessa toistaiseksi ole toteutettu 40 tuntista työviikkoa. Työaikasäätelyn ulkopuolelle jää eräitä työntekijäryhmiä, kuten esimerkiksi metsätyöntekijät. Työaikaa on kuitenkin lainsäädännöllä ja työehtosopimuksin jatkuvasti lyhennetty sopimusmääräysten mukaisesti. Työehtosopimuksin on työaika eräillä aloilla sovittu laissa säädettyä lyhyemmäksi. Sopimuksessa esitetyt periaatteet on näin ollen hyväksytty Suomessa työaikaa koskevassa lainsäädännössä ja työehtosopimustoiminnassa siten, että se vastaa sopimuksessa edellytettyä.

4. Sopimus (n:o 146), joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa vuodelta 1976

4.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty lokakuussa 1976 pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa. Se on tullut kansainvälisesti voimaan 13.6.1979. Eduskunta on hyväksyessään hallituksen

esityksen nro 65/1978 vp. todennut, että sopimusta ei tuolloin voitu hyväksyä, koska lainsäädäntö ei kaikilta osin vastannut niitä vaatimuksia, joita sopimuksessa asetettiin. Sopimuksen on ratifioinut 10 maata. Pohjoismaista sopimuksen on ratifioinut Ruotsi.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt asian ja puoltaa sopimuksen ratifiointia.

4.2. Sopimuksen sisältö

Yleissopimuksella, joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa, uudistetaan vuonna 1949 hyväksytty sopimus, joka koskee merenkulkijoiden palkallista lomaa (muutettu) (nro 91). Uuden sopimuksen valmistelu on otettu huomioon vuonna 1970 hyväksytyn palkallisia lomia koskevan sopimuksen (muutettu) (nro 132) määräykset.

Yleissopimuksen määräykset on pantava täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä, mikäli niitä ei sovelleta muulla kansallisen käytännön mukaisella ja maan olosuhteiden kannalta sopivaksi katsottavalla tavalla (1 artikla).

Yleissopimus koskee kaikkia sopimuksessa tarkoitettuja merenkulkijoina työskenteleviä henkilöitä. Sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle on mahdollista rajata tietyt erikseen määrätyt työntekijäryhmät (2 artikla).

Sopimuksessa tarkoitettulla merenkulkijalla tulee olla oikeus palkalliseen vuosilomaan. Loman vähimmäispituus tulee määrätä. Loma ei kuitenkaan saa vuoden palvelusajan olla 30 kalenteripäivää lyhyempi (3 artikla). Jos merenkulkija on ollut työssä vuotta lyhyemmän ajan, on hänellä oikeus saada vastaavasti lyhyempi aika palkallista vuosilomaa (4 artikla).

Kunkin maan asianomaisten viranomaisten tulee määrätä, millä tavalla palkalliseen vuosilomaan oikeutettu työssäoloaika lasketaan. Vähimmäisvuosilomaan ei kuitenkaan tule sisällyttää esim. aluksen lippumaan virallisia ja perinteisiä vapaapäiviä eikä merenkulkijain sairaudesta, tapaturmasta, raskaudesta tai synnytyksestä tai hyvityslomista johtuvia vapaa-aikoja (5 ja 6 artiklat).

Yleissopimuksessa tarkoitetun vuosiloman ajalta on merenkulkijalle maksettava vähintään sen suuruinen palkka kuin hänelle maksettiin ennen lomalle lähtöä. Mikäli merenkulkija eroaa tai hänet erotetaan palveluksesta, ennen kuin hän on pitänyt vuosilomansa, on hänelle niin ikään maksettava lomapalkka. Palkallisen loman tulee olla yhdenjaksoinen. Asianomainen viranomainen voi sallia palkallisen vuosiloman jakamisen osiin tai sen yhdistämisen seuraavan vuoden lomaan. Poikkeustapauksissa voidaan asianomaisen viranomaisen luvalla vuosiloma korvata myös rahassa (7 ja 8 artiklat).

Merenkulkijaa ei voi ilman hänen suostumustaan vaatia pitämään lomaansa muualla kuin siellä, missä hänet otettiin työhön, mikäli lainsäädännössä tai työehtosopimuksessa ei ole toisin määrätty. Jos merenkulkija joutuu pitämään lomansa muualla kuin siellä missä hänet on otettu työhön, on hänen mahdolliset matkakulunsa korvattava (10 artikla).

Sopimus, jossa määrätään luopumaan oikeudesta vuosilomaan tai jättämään loma pitämättä, on mitätön (11 artikla).

4.3. Sopimusmääräysten suhde Suomen lainsäädäntöön

Yleissopimuksessa käsitellyistä asioista on säädetty merimiesten vuosilomalaisissa (433/84). Merimiesten vuosilomalakia valmisteltaessa on ILO:n yleissopimuksen määräykset otettu huomioon. Merimiesten vuosilomaa koskevien säädös-

ten on todettu hallituksen esityksessä 65/1978 vp. esitettyin tavoin vastaavan yleissopimuksen määräyksen sopimuksen 3 artiklassa tarkoitettua vuosiloman vähimmäispituutta lukuunottamatta. 1 päivänä lokakuuta 1984 voimaan tulleen uuden merimiesten vuosilomalain 2 §:ssä säädetään vuosiloman pituudesta seuraavasti: työntekijöillä on oikeus saada lomaa kaksi- ja yksikuudesosa arkipäivää kulta-kin täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Lain mukaan määräytyvä vuosiloman vähimmäispituus vastaa sopimuksen 3 artiklassa edellytettyä vähimmäisvuosilomaa. Sopimuksen mukaan vuosiloman vähimmäispituus on 30 kalenteripäivää vuoden palvelusajalta.

5. S o p i m u s (n r o 1 3 2), j o k a k o s k e e
p a l k a l l i s t a v u o s i l o m a a , v u o -
d e l t a 1 9 7 0

5.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1970. Se on tullut kansainvälisesti voimaan 30.6. 1973. Sopimuksen on ratifioinut 17 maata. Pohjoismaista sopimuksen ovat ratifioineet Norja ja Ruotsi.

Eduskunta on ILO:n perussäännön 19 artiklan edellyttämin tavoin käsitellyt asian (HE 5/1973 vp.). Sopimusta ei tuossa vaiheessa katsottu voitavan hyväksyä, koska lain-säädäntö ei kaikilta osin vastannut sopimusmääräyksiä.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt asian ja puoltaa sopimuksen ratifiointia.

5.2. Sopimuksen sisältö

Yleissopimuksen (1 artiklan) mukaan sopimuksen määräykset on pantava täytäntöön lainsäädännöllä tai työehtosopimuksin, välimiestuomiolla, tuomioistuimen päätöksellä tai lakisääteisellä palkanmääräämismenettelyllä.

Sopimuksen 2 artiklan mukaan sopimus koskee kaikkia työntekijöitä merenkulkijoita lukuunottamatta.

Jokaisella sopimuksessa tarkoitettulla henkilöllä tulee olla oikeus määrätynpituisen palkalliseen vähimmäisvuosilomaan. Vuoden palvelusajalta ei loma saa olla kolmea työviikkoa lyhyempi (3 artikla).

Mikäli henkilön työssäolo on ollut vuoden aikana lyhyempi kuin mitä vaaditaan 3 artiklassa määrätyn täyden loman saamiseen tulee hänellä olla oikeus kyseisen vuoden osalta työssäoloaikaansa vastaavaan palkalliseen lomaan. Sopimuksessa tarkoitettu lomamääräytymisvuoden käsite tulee tarkoittaa kalenterivuotta tai muuta vastaavanpituista, asianomaisen viranomaisen määräämää tai muutoin määrättyä kautta (4 artikla).

Sopimuksen 5 artikla sisältää määräykset mahdollisuudesta vaatia määrätty vähimmäistyössäoloaika palkallisen vuosiloman saamisen edellytykseksi ja lomaan oikeuttavan työssäoloajan pituuden laskemiseksi. Artikla sisältää lisäksi määräykset siitä, että eräät työntekijästä riippumattomasta syystä johtuvat poissaolot on laskettava työssäoloajaksi.

Sopimuksen 6 artiklan mukaan virallisia perinteisiä juhlapäiviä ei lasketa sopimuksessa tarkoitettuun vähimmäisvuosilomaan kuuluviksi. Lisäksi määrätään, että työntekijän sairaudesta tai tapaturmasta johtuvia työkyvyttömyyskausia

ei saa laskea yleissopimuksen tarkoittamaan vähimmäisvuosilomaan ehdoin, jotka asianomainen viranomainen on määrännyt, tai jotka on määrätty muulla asianmukaisella menettelyllä.

Sopimuksessa tarkoitettulta loma-ajalta tulee maksaa vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkka. Palkka tulee maksaa työntekijälle ennen lomaa, jollei sopimuksin toisin ole määrätty (7 artikla). Loman jakamisesta on määrätty, että yhden osan lomasta tulee olla vähintään kahden yhtäjaksoisen työviikon pituinen (8 artikla).

Sopimuksen mukaan vuosiloma on pääsääntöisesti pidettävä viimeistään 18 kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jonka osalta lomaoikeus on syntynyt (9 artikla).

Työnantajan tulee kuulla asianomaista työntekijää tai tämän edustajaa määrätessään loman pitämisaajan ellei loman ajankohtaa ole erikseen säädetty tai siitä ole sovittu työehtosopimuksin. Loman ajankohtaa määrättäessä on otettava huomioon työn asettamat vaatimukset ja työntekijän käytettävissä olevat lepo- ja virkistysmahdollisuudet (10 artikla).

Sopimuksen 11 artiklaan sisältyy määräykset vuosilomasta palvelussuhteen päättyessä.

Sopimus edellyttää, että vähimmäisvuosilomasta ei voida sopimuksin poiketa (12 artikla) ja että asianmukaisin tavoin on laadittava erityissäännökset sen varalta, että työntekijä lomansa aikana suorittaa loman tarkoituksen vastaista ansiotyötä (13 artikla).

Artikla 14 koskee säädösten valvontaa ja artikloihin 15 - 24 sisältyy määräykset sopimukseen tehtävistä mahdollisista varaumista sekä sopimuksen ratifiointi ja ratifioinnin

rekisteröintiä ja irtisanomista koskevat tavanomaiset loppumääräykset.

5.3. Sopimusmääräysten suhde Suomen lainsäädäntöön

Suomessa sopimuksen määräyksiä vastaavat säännökset sisältyvät vuosilomalakiin (272/73), asetukseen valtion virkamiesten vuosilomasta (692/73) ja asetukseen eräissä julkisoikeudellisissa palvelussuhteissa valtioon olevien henkilöiden vuosilomasta ja vuosilomakorvauksesta (693/73). Vuosilomalakia sovelletaan myös kuntien ja muiden julkisten yrityskuntien viran- ja toimenhaltijoihin, kunnan ja muun julkisen yhdyskunnan viran- ja toimenhaltijain vuosilomasta eräissä tapauksissa annetun lain (111/39) mukaisesti.

Vuosilomasääntelyn piirissä ovat sopimuksen 2 artiklan edellyttämällä tavalla Suomessa kaikki toisen palveluksessa olevat henkilöt, joihin sovelletaan edellä mainittuja lakeja.

Vuosilomalain 3 §:n mukaan työntekijällä, jonka työsuhde on lomakautta edeltävän lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä jatkunut vähintään yhden vuoden on oikeus saada lomaa 2,5 arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta. Valtion virkamiesten vuosilomalain 2 §:n määräykset sekä eräiden julkisoikeudellisissa palvelussuhteissa valtioon olevien henkilöiden vuosilomasta ja vuosilomakorvauksesta annetun asetuksen 2 §:n 1 momentin 2-kohdassa on vuosilomalain vähimmäisvuosilomaa vastaavat säädökset.

Vuoden palvelusajalta vähimmäisvuosiloma Suomen lainsäädännön mukaan on näin ollen 30 päivää. Tämä ylittää sopimuksessa edellytetyn kolmen viikon vähimmäisvuosiloman.

Vuosilomalain 3 §:n mukaan työntekijällä on sopimuksen 4 artiklan edellytyksiä vastaavasti oikeus saada lomaa 2 arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta mikäli hänen työsuhteensa on kestänyt vähemmän kuin vuoden. Vastaavat säädökset ovat valtion virkamiesten ja julkisoikeudellisissa palvelussuhteissa valtioon olevien henkilöiden vuosilomaa koskevista asetuksista. Vuosilomalaissa ja valtion virkamiesten ja julkisoikeudellisissa suhteissa valtioon olevien henkilöiden vuosilomaa koskevassa asetuksessa lomanmääräytymisvuodella tarkoitetaan lomakautta edeltävää maaliskuun lopussa päättyvää 12 kuukauden pituista ajanjaksoa.

Sopimuksen 5 artikla sisältää määräyksiä eräiden poissaolon laskemisesta työssäoloajaksi. Vuosilomaa koskevista edellä mainituista säädöksistä on erikseen säädetty sellaisista poissaolopäivistä, jotka otetaan huomioon työssäolopäivien veroisina vuosiloman pituutta määrättäessä. Tällaisia ovat muun muassa sairauteen, tapaturmaan ja raskauteen liittyvät poissaolot.

Sopimuksen 6 artiklan juhlapäiviä koskevat vastaavat säädökset ovat sekä vuosilomalaissa että palvelussuhteissa valtioon olevien henkilöiden vuosilomaa koskevista asetuksista. Samoin säädetään vuosilomalain 5 §:ssä siitä, miten ja millä ehdoin työntekijän vuosilomaa tai sen osaa voidaan siirtää silloin kuin kysymyksessä on työntekijän sairaus, synnytys tai tapaturmasta johtuva työkyvyttömyys. Virkamiesten vuosilomaa koskevista säädöksistä on vastavankaltaiset määräykset.

Sopimuksen 7 artikla edellyttää säännönmukaisen palkan maksamista ennen loman alkamista. Vuosilomalain 8 §:n mukaan vuosiloman palkka on maksettava ennen loman alkamista. Virkamiesten vuosilomaa koskevien säännösten mukaan lomapalkka on maksettava tavanmukaisina maksupäivinä.

Vuosilomalain 5 §:n mukaan vuosiloman ensisijaisesti olla yhdenjaksoinen. Se osa lomasta, joka ylittää 12 arkipäivää on kuitenkin mahdollista jakaa osiin. Virkamiesten vuosilomaa koskevien säännösten mukaa ei vuosilomaa vastoin asianomaisen tahtoa saa antaa ilman painavia syitä useamassa kuin kahdessa osassa. Säännökset ylittävät sopimuksen 8 artiklan vaatimuksen.

Sopimuksen 9 artikla määrää loman ajankohdan. Vuosilomalain 4 § sisältää määräykset lomakaudesta, jolloin vuosiloma annettava. Ns. "talviloma" on kuitenkin annettava sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana lomaan oikeuttava lomamääräytymisvuosi päättyy tai seuraavana vuonna ennen lomakauden alkua. Valtion virkamiesten ja julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa valtioon olevien vuosilomaa koskevat säädökset sisältävät vastaavankaltaiset määräykset.

Sopimuksen 10 artikla edellyttää työntekijän kuulemista loman ajankohdasta. Vuosilomalain 4 §:n mukaan työnantajan on varattava työntekijälle tai tämän edustajalle tilaisuus esittää mielipiteensä loman ajankohdasta.

Vuosilomalain 10 § sisältää määräykset siitä, että työntekijällä on oikeus lomakorvaukseen, mikäli hän on ollut työssä vähintään 14 päivää, ja työsuhte päättyy. Virkamiesten vuosilomaa koskevat säädökset sisältävät vastaavankaltaiset määräykset. Säännökset vastaavat sopimuksen 11 artiklaa.

Sopimus edellyttää, ettei sen tarjoamia etuja huonommista eduista voida sopia. Vuosilomalain 16 § sisältää sen, että vuosilomaa koskevien säädösten määräykset ovat vähimmäisvuosiloman osalta pakottavia. Ainoastaan työehtosopimuksilla voidaan eräissä tapauksissa sopia laista poikkeavasti.

Sopimuksen 13 artiklaa vastaava säännös on vuosilomalain 14 §:ssä. Sen mukaan työnantaja ei saa pitää työntekijää työssä tälle kuuluvan vuosiloman aikana eikä työntekijä saa vuosilomansa aikana tehdä ammattiinsa kuuluvaa vastikkeista työtä.

Virkamiesten osalta muun kuin päätoimen hoitaminen edellyttää sivutoimilupaa. Tämä koskee myös vuosiloman aikana tehtävää työtä.

Sopimuksen 14 artikla määrää säädösten valvonnasta. Vuosilomalain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset. Virkamiesten vuosilomaa koskevien säädösten mukaan on henkilöillä, joka katsoo, ettei hänelle ole annettu säädösten edellyttämiä lomaetuuksia oikeus hakea muutosta vuosiloman myöntävältä viranomaiselta. Tämän viranomaisen asiassa tekemään päätökseen saa hakea muutosta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa on säädetty.

6. S o p i m u s (n r o 7 9) , j o k a k o s k e e
 l a s t e n j a n u o r t e n h e n k i l ö i -
 d e n y ö t y ö n r a j o i t t a m i s t a e i -
 t e o l l i s i s s a t ö i s s ä

6.1. Asian valmistelu

Sopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1946. Sopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 29.12.1950. Sen on ratifioinut 16 maata, Euroopan maista Bulgaria, Italia, Luxemburg, Puola, Espanja ja Neuvostoliitto.

Eduskunta on aikaisemmin hallituksen esityksen HE 64/1948 vp. perusteella käsitellyt sopimusta. Hallituksen esityksessä todettiin, että kysymystä sopimuksen ratifioimisesta ei voitu ottaa ratkaistavaksi ennen lasten ja nuorten henkilöiden työtä koskevan lainsäädännön uusimista.

Suomen ILO-neuvottelukunta on käsitellyt asian ja katsoo, että Suomen lainsäädäntö ja käytäntö vastaavat sopimuksen määräyksiä. Tästä syystä neuvottelukunta on ehdottanut, että toimenpiteisiin sopimuksen ratifioimiseksi ryhdytään.

6.2. Sopimuksen sisältö

Sopimusta sovelletaan lasten ja nuorten henkilöiden työhön ei-teollisissa töissä. Näihin töihin luetaan kaikki muut työt paitsi ne, jotka asianomainen viranomainen on ilmoittanut teollisuus- tai maataloustyöksi tai työksi aluksilla. Sopimus ei koske kotitaloustyötä yksityisissä talouksissa eikä perheyrityksissä sellaista työtä, jota ei katsota ko. henkilöille vahingolliseksi (1 artikla).

Alle 14-vuotiaalla tai yli 14-vuotiaalla lapsella, joka on oppivelvollisuuden alainen, ei saa teettää työtä yöllä aikana, joka on pituudeltaan vähintään 14 perättäistä tuntia ja johon kuuluu ajanjakso kello 8:sta illalla kello 8:aan aamulla. Tämä ajanjakso voidaan lainsäädännössä kuitenkin korvata toisella ajanjaksolla, joka ei saa alkaa myöhemmin kuin kello 20.30 ja päättyä aikaisemmin kuin kello 6 (2 artikla).

Yli 14-vuotiaalla, joka ei enää ole täyden oppivelvollisuuden alainen tai alle 18-vuotiaalla henkilöllä ei saa teettää työtä yöllä aikana, joka on pituudeltaan vähintään 12 perättäistä tuntia ja johon kuuluu kello 22:sta kello 6:een ulottuva ajanjakso (3 artikla).

Sopimus edellyttää myös sopimuksen soveltamista koskevan virallisen tarkastus- ja valvontajärjestelmän luomista. Työnantaja on velvoitettava pitämään luetteloa, josta käy ilmi kaikkien hänen työssään olevien alle 18-vuotiaiden henkilöiden nimet, syntymäajat ja heidän työaikansa. Lisäksi on määrättävä työnantajiin tai muihin vastuullisiin

kohdistettavat säännösten rikkomuksista seuraavat rangaistukset (6 artikla).

Lisäksi sopimukseen sisältyvät määräykset ratifioinnista, rekisteröinnistä, voimaantulosta ja irtisanomisesta.

6.3. Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön

Nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 5 §:n mukaan saadaan työhön ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka ei ole oppivelvollisuuden alainen. Tätä nuorempi henkilö saadaan ottaa työhön vain, jos työ on koulujen loma-aikana tehtävää erityisen kevyttä työtä ja silloinkin enintään ajaksi, joka vastaa 2/3 loma-ajasta. Tällöin saadaan työhön ottaa 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö.

Sopimuksen mukaan alle 14-vuotiaan tai sanotun iän täyttäneen, mutta vielä oppivelvollisuuden alaisen henkilön yötyö on kielletty illalla kello 8 ja aamulla kello 8:n välisenä aikana. Ajanjakso voidaan lainsäädännössä korvata toisella vastaavalla ajanjaksolla, jonka alkua ei kuitenkaan saa määrätä myöhemmäksi kuin kello 20.30 ja päättymistä varhaisemmaksi kuin klo 6. Sopimus määrää myös, että yli 14-vuotiaan, joka ei ole täyden oppivelvollisuuden alainen ja alle 18-vuotiaan yötyö on kiellettyä aikana, joka on pituudeltaan vähintään 12 tuntia ja johon kuuluu ajanjakso kello 22.00:sta kello 6:een.

Sopimuksen mukaan on mahdollista kunkin maan lainsäädännössä antaa asianomaiselle viranomaiselle valtuudet myöntää 16 vuotta täyttäneiden työntekijäin kohdalla yötyölupia, mikäli ammattikoulutuksen erityisvaatimukset sitä edellyttävät.

Mainittuja sopimusmääräyksiä vastaavat säännökset sisältyvät nuorten työntekijöiden suojelusta annetun lain 7 ja 8 §:iin. Alle 15-vuotiaan työntekijän työaika on sijoitettava kello 6:n ja kello 21:n väliseen aikaan.

Kuitenkin saadaan yrityksissä, joissa on käytössä vuorotyö, 16 vuotta täyttänyttä henkilöä pitää kaksivuorotyössä enintään kello 1:een asti, jos työ on julkisen viranomaisen hyväksymää ja valvomaa työtä ammattiopin saamiseksi. 16 vuotta täyttänyttä miespuolista työntekijää saadaan myös, jos yrityksessä on käytössä kolmeen tai useampaan vuoroon järjestetty työ, pitää työneuvoston luvalla ja sen määräämin ehdoin työssä myös yön aikana, milloin henkilön ammattikehitys sitä välttämättä vaatii.

Sopimuksen 6 artikla määrää, että työnantaja on velvoitettu pitämään luetteloa, josta käy ilmi alle 18-vuotiaiden työntekijöiden nimi, ikä ja työaika. Laki nuorten työntekijöiden suojelusta (16 §) velvoittaa työnantajan pitämään työpaikoittain luetteloa nuorista työntekijöistä, jotka on otettu työhön toistaiseksi tai vähintään kahden kuukauden ajaksi, taikka jotka ovat olleet työssä vähintään kaksi kuukautta. Luettelosta tulee ilmetä täydellisen nimen ja syntymäajan lisäksi myös muun muassa osoite, tiedot holhoojista ja oppivelvollisuudesta sekä työsuhteen alkamisen ajankohta sekä työn laatu ja työsuojeluviranomaisen tekemät merkinnät.

Sopimus edellyttää myös rangaistussäännösten laatimista. Sellaiset sisältyvät mainitun lain 24 §:ään.

7. Yleissopimusten voimaantulo ja irtisanominen

Ehdotuksessa tarkoitetut yleissopimukset tulevat voimaan ne ratifioivan valtion osalta 12 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin sopimuksen ratifiointi on rekisteröity. Sopimuksen ratifioinut jäsenvaltio voi sanoa ratifioinnin irti 10 vuoden kuluttua siitä päivästä, jolloin sopimus on tullut voimaan. Tämän jälkeen sopimus on seuraavan vuoden aikana irtisanottavissa 10-vuotiskausittain.

8. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus¹⁾

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti ehdotetaan

että Eduskunta hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 22 päivänä kesäkuuta 1935 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 47, joka koskee työajan lyhentämistä 40 tuntiin viikossa,

että Eduskunta hyväksyisi Montrealissa pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 9 päivänä lokakuuta 1946 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 79, joka koskee lasten ja nuorten henkilöiden yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä.

¹⁾ Esitysluonnosta laadittaessa ei ole toistaiseksi selvitetty, missä määrin sopimusmääräykset sisältävät Ahvenanmaan itsehallintolain alaan kuuluvia kysymyksiä.

että Eduskunta hyväksyisi San Franciscossa pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 9 päivänä heinäkuuta 1948 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 88, joka koskee työvälistyksen järjestelyä,

että Eduskunta hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 24 päivänä kesäkuuta 1970 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 132, joka koskee palkallista vuosilomaa,

että Eduskunta hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 24 päivänä kesäkuuta 1975 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 143, joka koskee siirtolaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä sekä ulkomaalaisten työntekijöiden yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhtäläisen kohtelun edistämistä,

että Eduskunta hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 29 päivänä lokakuuta 1976 hyväksytyn Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 146, joka koskee merenkulkijain palkallista vuosilomaa.

